

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Gymnázium Mihálya Tompu Reformovanej kresťanskej cirkvi s vyučovacím jazykom maďarským
4. Názov projektu	Rozvoj gramotností na Gymnáziu Mihálya Tompu Reformovanej kresťanskej cirkvi s vyučovacím jazykom maďarským
5. Kód projektu ITMS2014+	312011W809
6. Názov pedagogického klubu	Čitateľská gramotnosť
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	PaedDr. Attila Sebők
8. Školský polrok	II. polrok 2020/2021
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	http://tmrg.sk/projekt-oplz/

10. Úvod:

Stručná anotácia

Písomný výstup pedagogického klubu Čitateľská gramotnosť vychádza z potrieb členov klubu podľa ich aprobácie. Členovia klubu sa zamerali na konkrétne formy a metódy pre zvýšenie motivácie a efektivity metód zameraných na čitateľskú gramotnosť. Členmi klubu sú vyučujúci nasledovných predmetov: maďarský jazyk, slovenský jazyk, anglický jazyk, nemecký jazyk a dejepis. Obsahom stretnutí klubu bola diskusia aj o motivácii žiakov v oblasti čítania.

Kľúčové slová

obsahový a výkonový štandard v daných predmetoch, čitateľská gramotnosť, čitateľská kompetencia, práca s informáciami, získavanie informácií, metódy a formy moderného vyučovania, motivácia, výmena skúseností, formy a metódy čitateľskej gramotnosti

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Zámerom týchto stretnutí bola výmena dobrej praxe, oboznámenie sa s novými metódami a diskusia o ich možnej implementácii v rôznych predmetoch a na rôznych stupňoch vzdelávania. Odborná diskusia medzi členmi klubu o svojich skúsenostiach, získavanie nových poznatkov v jednotlivých predmetoch, možnosti posilnenia medzipredmetových vzťahov boli tiež neoddeliteľnou súčasťou práce pedagogického klubu.

Témy písomného výstupu:

1. Vyhodnotenie plánu
2. Popis témy/problém - Metódy v praxi
3. Záverečné ustanovenia

1. Vyhodnotenie plánu

Plán práce a stretnutí pedagogického klubu bol naplnený.

2. Popis témy/problém

V rámci písomného výstupu pedagogického klubu Čitateľská gramotnosť boli v 2. polroku šk. roku 2020/2021 činnosti klubu rozpracované nasledujúce témy a materiály:

- **Evokácia**, ktorá zahŕňala: brainstorming, voľné písanie, päťlístok, V-CH-D, Round robin, kolujúce flipchartové papiery, fotohádanka, kocka, metóda štyroch rohov, - práca s tvrdeniami, címmeditácia – čo ti hovorí názov textu, popletené riadky, magický kruh

Brainstorming a asociačné hry využívame pri rozvoji slovnej zásoby na hodinách. Dajú sa výborne uplatniť pri individuálnych aj pri skupinových prácach, kedy žiakov diferencujeme podľa ich jazykovej úrovne. Naším cieľom je, aby každý žiak pracoval na úrovni, na ktorej sa práve nachádza, aby sa nikto nenudil, ale so záujmom pracoval a spolupracoval s ostatnými. Podľa našich skúseností sú tieto cvičenia najvhodnejšie pre slabších žiakov vyšších ročníkov a žiakov nižšieho stupňa. Na hodinách cudzieho jazyka vo veľkej miere používame úvodné cvičenia (warm-up activities), nakoľko tieto aktivity majú pozitívny vplyv na žiakov, keďže s ich pomocou sa aktivizuje mozog, predošlé vedomosti a poznatky, skúsenosti, slovná zásoba. Cvičenia evokácie sú vynikajúcim nástrojom aj na zlepšenie atmosféry skupiny/triedy.

Členovia klubu si osvojili príklady na tému úvodné cvičenie, ktoré využívajú vo svojej výchovno-pedagogickej činnosti v rámci hodín slovenského jazyka a literatúry,

maďarského jazyka a literatúry, anglického jazyka, nemeckého jazyka, dejepisu, literárneho seminára a čitateľskej gramotnosti. Členovia klubu sa dohodli, že na svojich hodinách budú pracovať s úvodnými cvičeniami na rozvíjanie ČG, vypracujú pre študentov úlohy na používanie evokácie z dejepisu, z jazyka maďarského, anglického, nemeckého a zo slovenského.

➤ **Párové čítanie**

Čítanie je hlavným prostriedkom, pomocou ktorého sú ľudia v priebehu života vystavení novým informáciám. Nestačí sa naučiť čítať, žiaci sa musia naučiť čítať „medzi riadkami“. Čítanie je nástrojom myslenia a učenia sa, nie je to len vyučovací predmet, je to cesta ku kritickej analýze. Vyučovanie jednotlivých vyučovacích predmetov si obyčajne vyžaduje veľa individuálneho čítania, preto pochopenie procesu čítania pomáha porozumeniu a analýze učebného materiálu. Medzi čítaním a písaním je silná väzba, pochopenie vzťahov medzi čítaním a písaním uľahčuje učenie sa.

Postup:

1. Rozdeliť celý text na toľko častí, koľko je vytvorených štvorčlenných skupín.
2. Každá skupina dostane svoju časť textu.
3. Vnútri jednotlivých skupín:
  - rozdeliť text na polovicu,
  - rozdeliť štvoricu na páry.
4. Pri čítaní textu každý člen páru zastáva dve odlišné roly, ktoré si navzájom počas čítania vymenia.
  - a) Prvá rola – spravodajca, referujúci
Úloha: pozorne prečíta prvý úsek textu a pripraví jeho súhrn. Po skončení čítania povie svojmu partnerovi vlastnými slovami, o čom čítal.
  - b) Druhá rola – respondent
Úloha: prečíta rovnaký úsek textu ako spravodajca, a potom ho pozorne počúva. Keď spravodajca skončí, respondent mu kladie otázky, ktoré pomôžu objasniť obsah textu.
5. Po prečítaní druhej časti textu si úlohy vymenia.
6. Každá dvojica pripraví prezentáciu (na priesvitke, hárku papiera a pod.) zo svojej časti textu.

Túto metódu je vhodné používať pri obsahovo náročnejších ukázkach, v ktorých je zložitejší dej alebo je v ňom veľa nových pojmov. Dá sa využiť na ktoromkoľvek predmete. Dôležité je, že žiaci sami pracujú s textom.

S touto metódou žiak sa naučí:

- reprodukovat' text na základe prečítaného
- pochopiť text
- kladť adekvátne otázky a hľadať na ne odpovede
- rozvíjať učebné zručnosti potrebné pre prácu s textom (sumarizovať, analyzovať, robiť predpovede) pracovať s knihou a textom

➤ IPOO

Výhodou spracovania informácií je, že dobre redigovaný text sa dá ľahšie naučiť ako neorganizovaný, s redigovaním textu sa žiak zdokonaľuje v čítaní s porozumením.

Na hodinách DEJ a MJL najčastejšie používame napr. časovú os, stromovú štruktúru, Venn-diagram alebo tabuľku. Na hodinách SLSL, ANJ, NEJ sa používa na konverzačných hodinách pri dialógoch, a na hodinách gramatiky pri čítaní s porozumením.

Pedagógovia sa dohodli, že na svojich hodinách budú pracovať s modelom IPOO, budú pracovať s 3 možnosťami spracovania informácií v texte.

➤ Riadené čítanie

Hlavným zámerom tohto postupu je sprevádzať žiaka tak, aby sme mu pomohli textu porozumieť. Je to čítanie riadené pokynmi, ktoré sa zameriava na aktívne zapojenie žiakov do procesu čítania, vedie ich ku kritickej reflexii. Hodina riadeného čítania je rozdelená do dvoch častí:

V prvej časti si žiaci čítajú každý sám pre seba časť, ktorú im určí učiteľ. V druhej časti nasleduje samostatná práca s textom. Žiaci čítajú po odsekoch, podľa pokynov učiteľa. Po prečítaní danej časti kladie učiteľ otázky žiakom, ktoré ich nútia zamýšľať sa nad významom textu. Po čiastkových otázkach nasledujú zhrňujúce otázky a záverečná reflexia. Pri záverečnej reflexii môžeme použiť diskusiu alebo aj metódu voľného písania. Táto stratégia pozostáva z troch krokov:

A, Evokácia – rozhovor pred čítaním textu - v tejto časti môže učiteľ zisťovať, čo už žiak vie. (Môže použiť napríklad brainstorming). Taktiež sa učiteľ môže opýtať žiakov, čo očakávajú od nového učiva, čo by sa chceli dozvedieť.

Uvedomenie si významu tichého čítanie.

B, Ak máme u žiakov dosiahnuť trvalejšie vedomosti, žiaci sa v procese učenia musia aktívne zapájať, musia si uvedomovať svoje myslenie, a tak musia byť aktívni v čítaní i v hovorení. Pre aktívnu prácu pri tichom čítaní môžeme využívať na označenie myšlienok tieto symboly:

% TOTO SOM VEDEL(A)

+ TOTO SOM SA DOZVEDEL(A) TERAZ

_ TOTO JE INAK, AKO SOM SI MYSLEL(A)

? TOMUTO NEROZUMIEM

* TOTO JE VEELMI DOLEŽITÉ

Tento záznamový systém pre efektívne čítanie znakov voláme aj INSERT (Interactive Notating System for Effective Reading and Thinking). Základné faktory porozumenia pri čítaní sú – zmysluplný text, záujem, predchádzajúce vedomosti a účel.

C, Reflexia po čítaní - v tejto časti žiaci povedia, čo zistili, čo nové sa dozvedeli, všetko porozprávajú a nové poznatky zapíšu na tabuľu.

Čítanie a porozumenie textu je spontánny proces. Vo vyučovaní je niekedy potrebné, aby sme tento spontánny proces spomalili, riadili. V 5. a v 6. ročníku používame pri čítaní rozprávok, v 8. ročníku pri čítaní noviel K. Mikszátha, Zs. Móricza, D. Kosztolányiho, Gy. Krúdyho a F. Karinthyho, v 9. ročníku tiež pri čítaní krátkej prózy od L. Németha, I. Örkénya.... Riadené čítanie majú radi aj študenti gymnázia vo vyšších triedach.

Pri čítaní dlhších rozprávok žiaci sa často stratia v textoch, niektoré deti nenašli hlavnú myšlienku, podstatu. Keď rozdelíme text na menšie časti, dávame žiakom pomocnú ruku pri čítaní. Štruktúrované čítanie vzbudzuje aktívnu účasť žiakov, udržiava motiváciu, dokonca často vedie k aktívnej diskusii. Povzbudzuje kladenie vlastných otázok, uľahčuje vyjadriť vlastný názor, pritom rešpektuje názor ostatných. S týmto spôsobom uľahčujeme zrozumiteľnosť čítania.

Členovia klubu si osvojili príklady dobrej praxe z oblasti motivácie žiakov pri čítaní textov, ktoré využijú vo svojej výchovno-pedagogickej činnosti v rámci hodín slovenského jazyka a literatúry, maďarskej literatúry, anglického jazyka, nemeckého jazyka a na dejepisu.

➤ **Dramatizácia**

Tvorivú dramatikú sme využívali aj počas dištančného vyučovania. Podelili sme sa so skúsenosťami premeny epických a lyricko-epických literárnych diel (resp. ukážok z učebníc) na dramatické texty, predovšetkým formou určovania pásma rozprávača, pásma postáv a tvorby dialógov medzi postavami. Pedagógovia vyzdvihli, že práca s literárnym textom pomocou tvorivej dramatiky umožní samostatnejší a slobodnejší prístup k textu, odhalí úroveň čitateľskej gramotnosti (pochopenie textu) u žiakov, ich verbálne a komunikačné zručnosti, slovnú zásobu a umožní žiakom kreatívne dotvárať text podľa vlastných predstáv alebo želaní, v prípade nespokojnosti znovu zahrať situáciu a nájsť lepšie riešenia. Prispieva okrem rozvíjania čitateľských a interpretačných zručností žiaka aj k jeho sociálnemu, individuálnemu a estetickému rozvoju. Učí ich formulovať názory, argumentovať, vyjadriť a prežívať širokú škálu emócií, byť empatický, zvyšuje ich kreativitu a emocionálnu inteligenciu. Učitelia si vymenili svoje skúsenosti uplatnenia tvorivej dramatiky aj na prezenčnom vzdelávaní. Na hodinách maďarskej literatúry, pri časovo rozsiahlejších témach ako János vitéz a Toldi, dokázali so žiakmi vytvoriť aj dramatizáciu diela formou bábkovej hry. Majú skúsenosti aj s využívaním tvorivej dramatiky na literárnych exkurziách (Např. Dolná Strehová – Madách: Tragédia človeka, Drienčany – Dobšinský: Slovenské rozprávky). Obsahový štandard vzdelávacieho programu poskytuje v každom ročníku vhodný materiál na transformáciu do dialógov, resp. na dramatizáciu. V predmete MJL a SJSJL v nižších ročníkoch sú to rozprávky (aj v predmete AJ!), povesti, balady, báje, vo vyšších ročníkoch za vhodné predlohy označili učitelia ukážky z tvorby realistov, autorov medzivojnového a povojnového obdobia, ale aj diela (poviedky, novely) súčasných autorov.

Na vyučovacích hodinách - pre časovú náročnosť tejto metódy - najčastejšie

využívajú učitelia (iba) dramatické hry, ktoré sú veľmi obľúbené medzi žiakmi, tvoria dialógy a pomocou literárnej ukážky rozvíjajú komunikačné schopnosti a logické/kritické myslenie svojich žiakov. A práve pre túto jej silnú stránku, teda že rozvíja komunikačné schopnosti a logické/kritické myslenie, považujú učitelia tvorivú dramatikú za vhodnú metódu na využívanie aj v iných predmetoch (AJ, D, UmAK, OBN atď.).

Dospeli sme k záveru, že tvorivá dramatika má širšie možnosti uplatnenia, ako len využívanie na rozvoj literárnych kompetencií žiakov. Rôzne typy dramatických hier, hranie rolí a tvorba dialógov sa dajú dobre využiť (aj sa využívajú!) na hodinách maďarskej a slovenskej literatúry, ale aj na hodinách AJ a NJ, dejepisu, výchovy umením, umenia a kultúry, občianskej náuky, výtvarnej výchovy a pod.

Diskusia a výmena skúseností a nápadov využívania dramatických hier a dramatizácie v rôznych fázach (motivačná, expozičná, fixačná) vyučovacieho procesu obohatila pedagógov o techniku, ktorú budú môcť zabudovať do svojej pedagogickej činnosti a zefektívniť tým proces vyučovania.

➤ **Pojmové mapy**

Pojmová mapa je vynikajúcou metódou na zaznamenávanie poznámok z učiva, zachytávanie nápadov, na krátkodobé plánovanie, pomôže utriediť si informácie, popr. nájsť riešenie. Téma takto spracovaná je prehľadnejšia, umožňuje logické zoradenie a prepojenie častí.

Pojmová mapa sa používa na hodinách MJL, SJSL, ANJ, NEJ, DEJ a OBN.

Pedagógovia využívajú najmä tieto typy pojmových máp:

Pavúková pojmová mapa - je organizovaná okolo centrálnej myšlienky alebo témy, ku ktorej sú pripojené súvisiace podkategórie. Je ideálna na reprezentáciu jednoduchších pojmov a konceptov.

Hierarchická pojmová mapa - najčastejšie reprezentuje informácie v zostupnom slede. Najdôležitejšie informácie sú umiestnené na vrchu pojmovej mapy a smerom dole umiestňujeme menšie a konkrétnejšie časti, z ktorých sa skladá hlavná myšlienka.

Vývojová pojmová mapa - Tento typ je vhodný najmä na zobrazovanie procesov, pretože vie dobre zobrazit' logickú následnosť jednotlivých krokov v procese.

Využívame pojmové mapy na hodinách dejepisu, najmä na konci vyučovacích hodín na zhrnutie a systematizáciu učiva, od žiakov môžeme žiadať prepracovanie poznámok do myšlienkových máp, aby sme zistili, či študenti učivu porozumeli a pochopili súvislosti historických udalostí.

V maturitnom ročníku z predmetov MJL a SJL žiadame od študentov vypracovanie maturitných téz aj formou pojmovej mapy.

Počas online vyučovania žiaci využívali rôzne počítačové programy na vytváranie pojmových máp. Pedagógovia odporúčajú v tomto pokračovať aj počas prezenčnej výučby.

➤ Dvojité denník

Schopnosť čítania človek využíva po celý život. Čitateľskú gramotnosť môžeme charakterizovať ako komplex vedomostí a zručností jedinca, ktoré mu umožňujú zaobchádzať s písomnými textami. Keď uvažujeme o čitateľskej gramotnosti musíme vedieť, že v nej sa prelína niekoľko rovín, ako doslovné porozumenie, vyvodzovanie a hodnotenie, reflektovanie, doplniť text s vlastnými skúsenosťami, komentovať, vytvoriť ďalšie asociácie atď. Metódu treba vybrať ohľaduplne, to znamená vybrať takú metódu, ktorá rozvíja nielen vedomosti ale aj emócie, vnútorný svet čitateľa. Pedagógovia si vymenili skúsenosti o metóde 'Dvojité denník'. Učiteľia, ktorí už vyskúšali túto metódu v uplynulých rokoch, sa vyjadrili, že táto metóda sa osvedčila na hodinách maďarskej literatúry.

Žiaci považovali metódu za zaujímavú, páčilo sa im, že môžu vyjadriť svoj názor, môžu vyjadriť svoje city, nápady, reflexie, môžu spájať hocikaký text s vlastnými skúsenosťami. Radi porovnávali svoje poznámky, komentáre, podelili sa o svoje myšlienky, skúsenosti, znalosti.

Metóda má pozitívny vplyv na kritické myslenie žiakov a na asociačné schopnosti. Táto metóda je dobrá aj na to, aby si žiaci uvedomili, koľko poznatkov si už osvojili z rôznych zdrojov mimo školy a majú možnosť sa o nich podeliť so svojimi spolužiakmi. Uvedomujú si aj to, ktoré informácie vyvolávajú v nich emócie, a aké sú tie emócie, takto rozvíjajú ich EQ.

Na základe poznámok pedagóg dostane dostatočnú informáciu o tom, čo a ako žiaci cítia, myslia o danom texte, čo je dôležité pre nich, čo ich inšpiruje, aké reakcie vyvolávajú rôzne informácie a situácie, čo už prežili, aké asociácie vyvolávajú slová, vety, odseky textu. Tým pádom učiteľ si môže uvedomiť, že každý žiak je iní a inak rozmýšľa a táto rôznorodosť obohacuje školskú a triednu komunitu.

Na hodinách maďarského jazyka a literatúry, slovenského jazyka a literatúry, dejepisu, občianskej náuky, takisto aj na hodinách cudzích jazykov žiaci pracujú počas celej vyučovacej hodiny – čítajú text, robia si poznámky, komentujú vybraný text, vypočujú si názory a poznámky spolužiakov. Metóda je tiež vhodná na rozširovanie slovnej zásoby, ako aj na rozvíjanie schopnosti asociácie. Kým navzájom sa počúvajú, učia sa od spolužiakov, rozvíjajú schopnosť robiť si poznámky, zaznamenávajú nové informácie, môžu sa vyjadriť k informáciám, kritizovať ich, klásť otázky, viesť diskusiu.

➤ KATAPULT

Pri metóde KATAPULT sme sa oboznámili s metódou, ktorej niektoré časti, zlomky používame, ale tu sme fragmenty našej praxe zcelili.

Slovo katapult sa skladá z osem písmen a každé toto písmeno je počiatocným písmenom jedného z úloh.

- K – Kukni sa na prednú i zadnú obálku – aká asociácia sa dostaví pri pohľadu na tieto dve stránky? Čo sa dozvieš zo zadnej strany o príbehu?
- A – Autor – poznáš autora tejto knihy? Napísal už knihu s podobným príbehom? Dočítal/a si sa o autorovi niečo nové/zaujímavé?
- T – Titul/názov – Čo napovie názov príbehu?
- A – Adresát – Dokážeš odhadnúť, komu je príbeh adresovaný? Pre koho ho autor napísal?
- P – Prvá strana – Napadne ťa po prečítaní prvej strany, aký dej bude príbeh asi mať?
- U – Uhádni posolstvo či hlavnú myšlienku príbehu – Využi to, čo si sa už dozvedel/a, k predpovedaniu hlavnej myšlienky príbehu. Čo nám kniha hovorí?
- L – Lepšie si pozri obrázky – Dá sa niečo predpovedať na základe obrázkov v knihe? Čo?
- T – Teraz sa pozri na miesto, čas a postavy príbehu – Využi svoje predchádzajúce poznámky a skús napísať, čo z nich vyplíva o mieste, čase a postavách v príbehu. Môžeš odvodiť, čo sa postavám stane?

Schopnosť určiť kľúčové slová hovorí aj o žiakovej úrovni porozumenia textu. Metódu môžeme využívať ako formu motivácie. Členovia klubu sa zhodli na tom, že danú metódu vyskúšame so zreteľom na časovú náročnosť najmä na hodinách slovenského jazyka a literatúry, maďarského jazyka a literatúry, literárneho seminára

➤ Výstupné testy

Členovia klubu sa zhodli, že cieľom testovania čitateľskej gramotnosti je diagnostika a následná terapia, intervencia vhodnou edukáciou. Nástroje a spôsoby hodnotenia čitateľskej gramotnosti, analýza problému ktorý žiak nevie, môže výrazne ovplyvniť kvalitu vyučovania. Ďalej sme hovorili o tom, ako test ovplyvní čitateľskú gramotnosť a prácu s textom. Výkonové nastavenie najviac ovplyvňujú učiteľia. Ak sú v teste otázky (vysvetli, aplikuj), vedú žiaka premýšľať a uplatniť elaboračné a aktívne stratégie už pri príprave na test.

V ďalšej fáze sme zhrnuli súčasný stav. Analýza testových úloh a skúsenosti na hodinách MJ, SJSJ, AJ, DEJ. Členovia klubu hovorili o práci s textom nie len v materinskom jazyku, ale aj na hodine slovenčiny, kde SJ je druhý jazyk. I keď by sa čitateľská gramotnosť mala posilňovať prioritne v materinskom jazyku, považujeme za dôležité tieto nástroje odovzdávať aj na slovenčine, pretože veľké percento žiakov sa prihlasuje na slovenské vysoké školy.

Skúsenosť na hodinách SJSJ: žiaci nižších ročníkov (tercia), ktorí majú slabšie

jazykové schopnosti využívajú hlavne pasívne stratégie, žiaci s dobrými jazykovými schopnosťami už aj aktívne a elaboračné stratégie. Dokážu správne odpovedať aj na otázky, ktoré nesúvisia priamo s textom (kritické myslenie, posúdenie objektivity). Z našej skúsenosti vyplýva, že jazykové schopnosti vo veľkej miere ovplyvnili úspešnosť testu.

Vo vyšších ročníkoch už dokážu žiaci odpovedať aj na tieto otázky. Avšak, nie vždy je úspešnosť priamoúmerná s jazykovou úrovňou. Žiaci, ktorí majú v rukách lepšie nástroje pri práci s textom, boli úspešnejší aj pri otázkach zameraných na kritické myslenie, posúdenie objektivity. Žiak, ktorý v jazyku vynikal, nemusel byť úspešný. Dotkli sme sa aj témy práca s digitálnym textom - jeho špecifiká a dopady na čítanie. Rovnako jeho využitie v rámci motivačnej stratégie.

V budúcnosti sa musíme zamerať na posilnenie úloh kritického myslenia a čitateľská gramotnosť digitálnych textov. A rozvíjať formy hĺbkového čítania aj pri týchto textoch. Po analýze a vyhodnotení výstupných testov si členovia klubu vytýčili za cieľ poskytnúť žiakom vhodné nástroje, ako pracovať s textom. Našou úlohou je čo najviac zúročiť výsledky diagnostikovania. Budeme mať na zreteli, že jednou z úloh analýzy testových úloh bude zvýšenie metakognitívnych zručností žiakov.

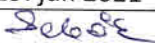
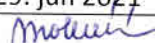
3. Záver:

Zhrnutie a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Pri jednotlivých metódach sme sa zaoberali s teoretickou časťou a tiež s dobrými príkladmi z praxe. Vďaka konštruktívnemu dialógu medzi pedagógmi každý člen klubu sa obohatil o poznatky, ktoré rozvíjajú nielen profesionálny rozmer ale aj humanitný prístup k učeniu, k žiakom. Pri práci s rôznymi metódami na rozvoj čitateľskej gramotnosti musíme si uvedomiť, že sa prelína niekoľko rovín: vzťah k čítaniu, doslovné porozumenie, vyvodzovanie a hodnotenie, reflektovanie, atď. Keď vyberáme vhodné stratégie, musíme byť ohľaduplní, a vyberať takú metódu, ktorá rozvíja rôzne roviny ako celok.

Dospeli sme k záveru, že nové metódy majú pozitívny vplyv aj na kritické myslenie žiakov a na analyzačné myslenie.

Členovia klubu sa jednoznačne zhodli na osožnosti používania vypracovaných metód čitateľskej gramotnosti. Odporúčame využívať metódy na vyučovacích hodinách na rozvíjanie ČG na každom stupni vzdelávania a pokračovať v dopĺňaní úloh do databázy, cvičení, príkladov a textov na rozvoj ČG s rozlíšením rôznych metód a foriem.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	PaedDr. Attila Sebők
12. Dátum	29. jún 2021
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Beáta Molnár
15. Dátum	29. jún 2021
16. Podpis	

1. Podľa hry „meno, mesto, zviera, vec“, zbierame prídavné mená, podstatné mená a slovesá (dáme časový limit – na jedno písmeno 2-3 min.), potom tvoríme vety so slovíčkami z tabuľky.

Písmeno	Prídavné meno	Podstatné meno <i>Môžeme presnejšie určiť (všeobecné, abstraktné, vlastné alebo zviera, rastlina, jedlo, dopravný prostriedok, školský predmet – podľa témy/učiva...)</i>	Sloveso

2. Cinquain

Postupujte podľa ukážky:

1. riadok – podstatné meno (=zadanie):	<i>budova</i>
2. riadok – prídavné meno :	<i>veľká</i>
3. riadok – sloveso :	<i>učíme sa</i>
4. riadok – veta :	<i>Miesto plné zvedavých detí.</i>
5. riadok – zhrnutie/synonymum :	<i>škola</i>

Úloha:

Zadanie	Možné riešenie <i>(tieto riešenia mám od detí☺)</i>
Dopravný prostriedok	→ rýchle; lieta; Zhora sa pozerá na svet; lietadlo → hlučná; hrmoce; Premáva po koľajniciach; lokomotíva → zaoceánska; pláva; Jej nepriateľom sú ľadové kryhy; loď/Titanic
Kvety	→ voňavé; kvitnú; Na jar vidíme v záhrade; tulipány → májové; voňajú; Rastú na kríkoch v záhrade; orgován → biele; kvitnú; Vítajú jar; snežienky
Jedlo, pitie	→ bryndzové; varíme; Je to špecialita Slovákov; halušky → tekuté; miešame; Odoženie únavu; káva → slepačia; rozvoníava; Prvý chod nedeľňajšieho obeda; polievka
Pes	→ verný; stráži; Najlepší priateľ človeka; Dunčo → malý; breše; Je miláčikom našej rodiny; Morzsi

3. Číslová doplnovačka

Čísla predstavujú písmená. Jedno číslo vždy znamená to isté písmeno.

TAJNIČKA:

Štúdium nemalo by byť pohodlný a pokojný stav, ale veľké a nádherné .....

výprava	1	2	3	1	4	5	6	7
predpovedanie budúcnosti (prorokove veštenie)	3	8	9	8	5	10	11	9
stopa po škrabnutí	12	13	8	7	7	14	1	5
vymyslený príbeh (žáner ľudovej epiky)	8	9	15	3	16	11	13	7

hlavné, významné mesto	17	1	10	8		3	9	18	7
príchod človeka na svet	14	7	8	9		1	14	6	1
výzdoba sály, ozdoba	19	1	13	9		16	5	6	7
evakuovanie	1	11	7	13		16	5	6	7
puzdro na peniaze	3	1	20	7		1	14	13	7
„krycí obal“ automobilu	13	7	8	9		21	8	6	7
je to medzi dvomi vyučovacími hodinami	3	8	1	22		16	11	13	7
motivovanie	17	9	10	6		16	5	6	7
pred písomkami cítime (zvýšená nervová dráždivosť)	14	1	8	11		15	6	10	7

Pomôcka:

výprava = cestovanie s cieľom objaviť nové krajiny (felfedezőút idegen szóval)

prorok = človek, ktorý predpovedá budúcnosť, napr. Nostradamus

škrabnutie = povrchná rana

puzdro = obal (tok, tárca)

4. Úlohy na precvičovanie výslovnosti, na pochopenie základných rozdielov medzi materinským jazykom a slovenským jazykom z hľadiska ortoepie a ortografie (výslovnosť hlások ä, ch, ľ, dvojhlások, slabikotvorných spoluhlások), spodobovanie, rytmické krátenie....

A, Doplníte chýbajúce slabikotvorné spoluhlásky v slovách:

alebo

B, Vyjadrite jedným slovom, v ktorom sa nachádza slabikotvorná spoluhláska:

A.

P_ - šať

Ja - b_ - ko

V_ - ba

Zm_z - li - na

B_z - da

S_n - ko

S_d - ce

K_ - miť

Z_ - no

B.

← padá dážď (pr-ši)

← ovocie, rastie aj na Slovensku, v rozprávke o Snehulienke je otrávené

← strom, v maďarčine často sa spomína s prívlastkom „smutný“

← obľúbená sladkosť, predávajú ju v lete a je studená

← dôležitá súčiastka auta aj bicykla, „nepriateľ“ rýchlosti

← nie Mesiac, ale ....; nachádza sa na oblohe cez deň

← dôležitý orgán človeka, vzor na skloňovanie niektorých podstatných mien stredného rodu

← lesník robí v zime, aby zvieratá nehladovali

← plod obilnín, v zime sypeme sýkorkám do vtáčej búdky

Warm-up cvičenia na hodine slovenského jazyka a slovenskej literatúry

Úvodné cvičenie k novej konverzačnej téme

1. oboznámenie žiakov s témou: Ochrana prírody
2. pravidlá brainstormingu:
  - môžete hovoriť čokoľvek, čo vás napadne
  - nápady nehodnotíme a nekritizujeme
  - zapisujeme každý nápad bez výnimky
  - účasť na brainstormingu je dobrovoľná. Nemusia mať všetci nápady.
3. Vyhodnotenie návrhov a riešení podľa vopred stanovených kritérií. Využijeme hodnotiace myslenie, vyberáme najlepšie nápady na ich ďalšie spracovanie a rozvíjame diskusiu. Sústreďíme sa na to, ako sa dajú nápady uskutočniť a nehľadáme dôvody, prečo sa nápad uskutočniť nedá.

Príprava na slohovú prácu: opis osoby

Typickým slovným druhom pre túto žánrovú formu sú prídavné mená. Utvorme slovnú reťaz výlučne z prídavných mien. Slovo sa musí začínať takým písmenom, na aké sa končí predchádzajúce.

Trieda: V.O/ I.G

Téma: Barok – A barokk

1. BAROKK ALKOTÁSOK

a) Nézzétek meg az alábbi öt képet

b) Alakítsatok öt öttagú csoportot aszerint, kinek melyik kép tetszik a leginkább! A csoport üljön össze, és beszélje meg, mit mond el a kép a korszakról!

c) A megbeszélés után a csoportok döntsék el, ki foglalja össze röviden az eredményeket az osztály egésze számára!

A) Róma, Szent Péter tér, 1657

1 Melyek az első benyomásaitok a térről?

2 A téren a következő épületek és díszek lát-hatóak:

- a Szent Péter bazilika épülete (kupoláját Michelangelo tervezte) (1546–1564);
- a bazilika két szimmetrikus szárnyépülete;
- az ellipszis alakú nagy tér;
- az ellipszis alakú teret a székesegyházhoz kötő kisebb, négyszögletes tér;
- egy obeliszk (V. Sixtus pápa emlékére) a középben;
- két szökőkút az ellipszis két fókuszpontjában. Azonosítsátok ezeket az elemeket a képen!

3 Milyen funkciója és jelképes jelentése van a Szent Péter-bazilikának? Miért éppen Szent Péterről van elnevezve?

4 Milyen eszközöktől emelkedik, válik hangsúlyossá a tér és a bazilika?

5 Mitől láthatjuk szépnek ezt a teret?

C) Róma, Trevi-kút, 1732–1763

- 1 Mi lehetett a funkciója ennek a kútnak? Miért építhették?
- 2 Figyeljétek meg a látvány négy elemét:– a háttérben álló épületet– a szoborcsoportot– a kőtömböket– a vizet!
- 3 Hogyan hatnak ezek együtt, erősítik vagy gyengítik egymás hatását?
- 4 Mit ábrázol a szoborcsoport?
- 5 Milyen érzés lehet elmenni ez előtt a kút előtt, ha az ember gazdag, és ha az ember szegény?

E) Peter Paul Rubens: Medici Mária bevonulása Marseilles-be /1622 – 1625/

- 1., Fogalmazzátok meg első benyomásaitokat a festményről!
- 2., 1622-ben Rubens Maria Medicitől megrendelést kapott, hogy 21 vászomból álló festménysorozatot írjon életének fő mérföldköveit tükrözve. A ciklus egyik legszembetűnőbb festménye – “Maria Medici érkezése Marseille-be”. A telek azon az emlékezetes napon alapszik, amikor a leendő királynő lába először a francia parton állt. Nem mondhatjuk, hogy ezt a tényt egy bizonyos hírnév és nagyszerű kitüntetés övezte, bár Maria egy gyönyörű szikrázó hajóra érkezett, három flotta kíséretében, és hét ezer olasztal vitte magával, akiket attól a pillanattól kezdve Franciaországban éltek, de a festő képes volt ráfordítani. Érkezés egy igazi extravagáns, csodálatos szertartásba. a királynő éppen visszatért a száműzetésből, végül megbékélve fiával, XIII. Lajos királlyal. A királynő imázsának megteremtésével Rubensnek sikerült felmagasztalnia őt. Hol van a képen a hősnő, ő az, akit először észrevezsünk a képen?
- 3., Kiket láthatunk a szirének közelében?
- 4., Mi látható a királynő fölött, milyen jelentéssel bírhat ez az elem?
- 5., Hogyan fogadják a hajóról lejöő Máriát?
- 6., Szerintetek szép ez a festmény? Ha igen, miért?

TTM-táblázat

Irodalom és történelem összekapcsolása - pl. Csehszlovákiai magyar irodalom témakörnél használom Fábry Zoltán *A vádlott megszólal* c. műve előtt a történelmi ismeretek felelevenítésére. Fábry Zoltán *A vádlott megszólal* című röpirata kapcsán a téma a háború utáni Csehszlovákia és a csehszlovákiai magyarság történelme 1945-1948 között. Az 1945-1948 közötti Csehszlovákiára vonatkozóan a tanulók a történelem órán tanultak alapján már rendelkeznek előzetes tudással. A tanulók csoportokban dolgoznak.

A technika, módszer alkalmazásának menete:

1, A téma megjelölése után megkértem a diákokat, hogy 3 fős csoportokat alakítva néhány perc alatt írjanak listát arról, amit a témáról tudni vélnek (ötletbörze). Közben a táblára készítettünk egy táblázatot.

TUDOM	TUDNI AKAROM	MEGTANULOM

A feladatnak megfelelően a tanulók a történelemórán tanult, illetve családi történetek általi ismereteik alapján megfogalmazták kulcsfogalmak segítségével az 1945-1948 közötti időszak Csehszlovákiájára, illetve a korszak csehszlovákiai magyarokat érintő intézkedéseire vonatkozó előzetes tudásukat. Mivel láthatóvá szeretném tenni a nézőpontok különbözőségét, a folyamatot úgy alakítjuk, hogy először mindig az egyéni, majd a csoport, végül az osztály szempontját érvényesítettük és beszéltük meg. Ennek megfelelően módosítottuk kicsit a TTM-táblázatot a következőképpen:

Az én előzetes tudásom	A csoporton előzetes tudása	Az osztályom előzetes tudása

Az én kérdéseim	A csoportom kérdései	Az osztályom kérdései

2. Megkérem a diákokat, hogy osszák meg gondolataikat csoportjuk többi tagjával, és miközben ezt teszik, csoportjuk táblázatának második oszlopába beírják a „közös tudást”.

Megjegyzésként annyit fűznék ehhez, hogy sokat segített, ha a gondolataikat kategóriákba rendezték.

3. Közös megbeszélés alapján összegyűjtjük a többi csoport előzetes tudását, ami bekerült az osztályom előzetes tudása oszlopba.

4. A technika alkalmazása során kérdések merülhetnek fel a téma egyes részleteivel kapcsolatosan, amelyekben a résztvevők nem értenek egyet, vagy amire kíváncsiak. Ezeket a felmerülő kérdéseket először saját csoportjukkal, majd az egész osztállyal megbeszéljük, s a kérdések a táblán található táblázat második – tudni akarom - oszlopába kerülnek.

4. Ezt követően a diákok elolvasták a megadott szöveget – Fábry Zoltán: *A vádlott megszólal* című röpiratából egy részletet. Figyelmüket az olvasás előtt feltett kérdésekre irányítják, amelyek a második oszlopba kerültek rögzítésre!

5. Olvasás után megbeszéljük, hogy mely kérdésekre találtak választ a szövegben. Ezeket az újonnan megtanult dolgokat a harmadik oszlopban – megtanulom - rögzítjük!

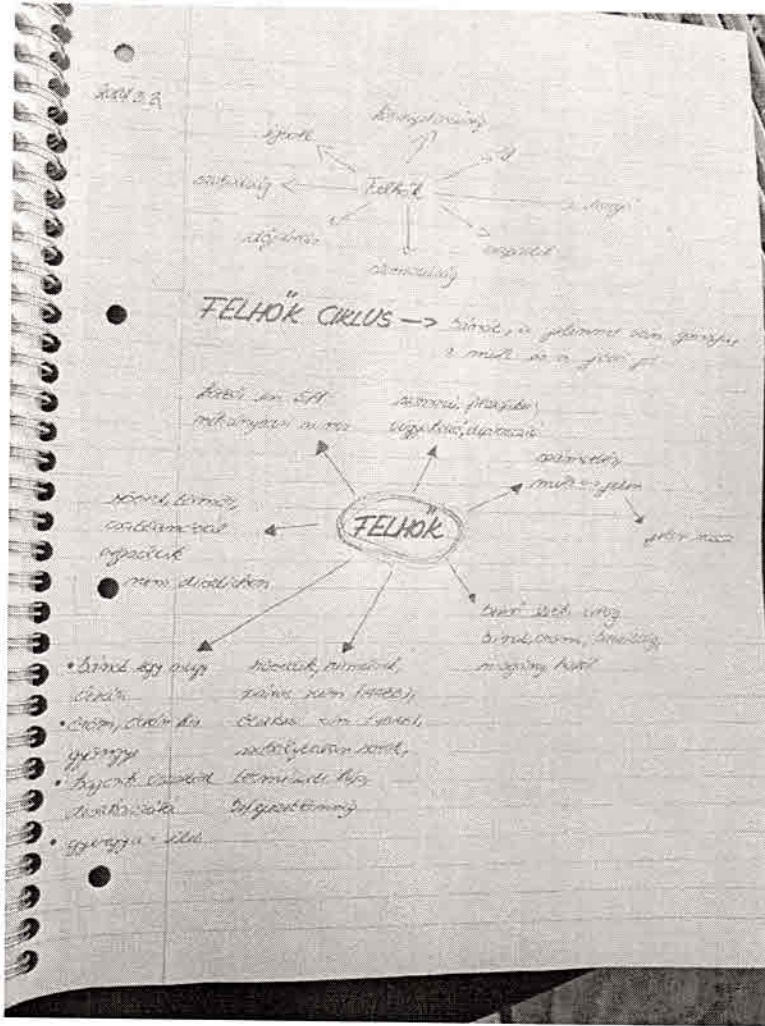
6. Mivel a szöveg nem adott választ a diákok által feltett minden kérdésre, közösen javaslatokat teszünk arra, hol kereshetnék a választ ezekre a kérdésekre.

7. Végül megbeszéljük azokat az ismereteket, amelyeket megtanultak, bár nem irányult rájuk kérdés.

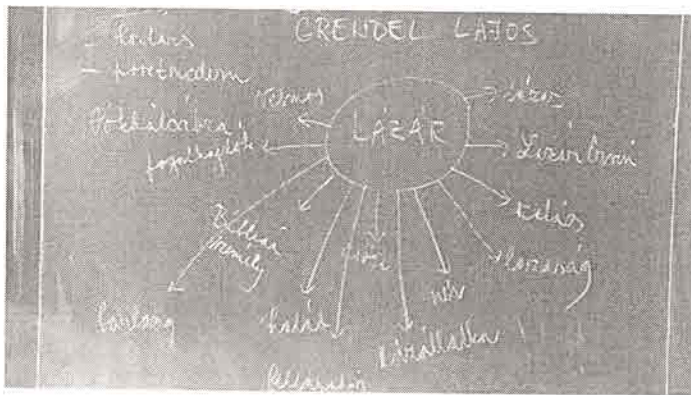

2, Címmeditáció – egy-egy vers, novella, regény elején tulajdonképpen ötletbörze → pókhálóábra vagy fűrtábra formájában közös megbeszélés után kerül fel a táblára

pl. Petőfi Sándor: Felhők ciklus bevezetésénél

pl. Grendel Lajos: Lázár című elbeszélése elején

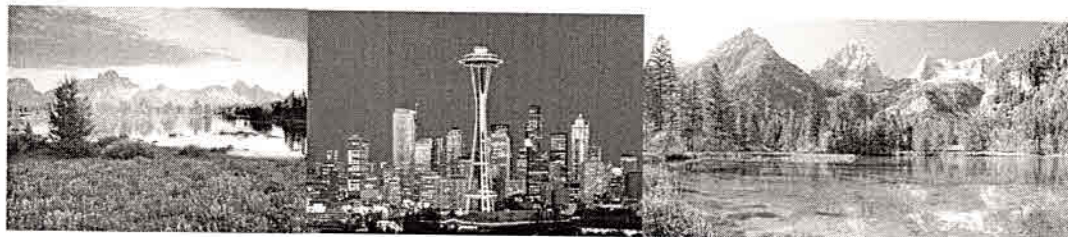

I.,

Trieda: VII.O

Téma: Cestovanie – Urlaub – Reisen

I., Welches Bild entspricht deinem idealen Urlaub? Warum?

Ich fahre gern.....

Ich bevorzuge.....

Mir gefällt....

2., EVOKÁCIA

Trieda: VI.O

Téma: Priatelia - Meine Freunde

1., Welches Bild passt heute zu dir? Warum? Hast du viele Freunde?

Was beutet für dich Freundschaft? Was alles machen die Freunde zusammen?

Ich denke,.....

Ich habe.....

Ich finde, ...

Ich glaube,.....

2020.06.07.]

- 1) Read the chosen extracts.
- 2) Student teacher:
  - a) Summarise the extracts (write it down) →
Give it a title. (write it down)
  - b) Write 4 questions about the extracts. Then ask your pair the questions.

Student:
Answer the questions.

FIVE PLACES TO VISIT BEFORE YOU DIE

A **GRAND CANYON, ARIZONA, USA**

"America" is how people describe the Grand Canyon. But words cannot describe it. You have to see it to believe it. The Grand Canyon in north-western USA is 446 kilometres long, 19 kilometres wide and about 1,600 metres deep. Scientists believe the canyon is 37 million years old. It is not the deepest or the longest canyon in the world. However, it is probably the most beautiful. The rock changes colour depending on the time of day. From red and orange to grey and ochre brown. To the best view of the Grand Canyon is from a helicopter. For a real adventure, you need to take a boat along the valley of the river Colorado.

THE GRAND CANYON, ARIZONA, USA

B **VENICE, ITALY**

The floating city in northern Italy is famous for its unique beauty and wonderful architecture. The city consists of around 117 islands and 118 canals. You can walk through the narrow streets for hours, but there is no loading and unloading the expensive buildings. St Mark's is the most famous square and the central point of the city. The public transport system is fantastic. For example, the famous vaporetto (water bus) only costs about 9 euros. It takes you all the way down the Grand Canal. Alternatively, you can pay around 350 euros to go the same trip on a gondola!

C **CHRIST THE REDEEMER, RIO DE JANEIRO, BRAZIL**

The statue of Christ the Redeemer is 38 metres high and dominates the city of Rio de Janeiro. It is one of the best-known sights of the city. When visitors go to the top of the Corcovado mountain to visit the statue, they get a breathtaking view of the city. From there you can see other famous sights: the Sugar Loaf mountain, the Atlantic Ocean, the mountains and the long sandy beaches. As you drive up the narrow road to the top of the mountain, you pass Avenida Copacabana, rich neighbourhoods and green hillsides.

D **THE GREAT BARRIER REEF, AUSTRALIA**

It is one of the most amazing natural wonders of the world. It is located in the Coral Sea and covers 2,900 kilometres along the northeast coast of Australia. It consists of around 6,000 coral reefs and hundreds of tropical islands. It is a popular destination for ocean divers. They love the clear and shallow sea water and all the different types of fish. The golden sands of a tropical beach attract about 1 million tourists each year.

E **THE LOST CITY OF PETRA, JORDAN**

The lost city of Petra is located in the rose-coloured mountains of south-western Jordan. The ancient city was built in a huge trading centre and the capital of the Nabataean empire. It had a population of around 30,000. They made spectacular monuments from the pink limestone rock. The city was lost for centuries. Nobody knew exactly where it was until the city was discovered by European travellers. Some of them in the nineteenth century. Today you can visit the spectacular ruins of Petra on horseback or by camel.

WORD STORE 4E

EXERCISE Complete WORD STORE 4E, learn and repeat the names of places in the city and in the country. Then add them to the diagram according to their distance from your school or city.

The most beautiful canyon:

- Awesome view from a helicopter. The Grand Canyon is in the USA, in Arizona. It's 446 km long, 29 km wide and 1800 m deep. Scientifically it's 14 million years old. Rocks change their colour depending on the time of day. Real adventure - walk along the valley of the river Colorado.

1. How people discover it?
2. What scientists believe? How old is it?
3. What colours change the rocks?
4. Is it the longest, or deepest or most beautiful canyon in the world?

famous
The Christ the Redeemer

- The statue of Christ the Redeemer dominates the city. It's 38 m high. The statue is on the Corcovado mountain, from where is a breathtaking view of the city, you can see other famous sights too. When you drive up to the mountain you pass favelas, rich neighbourhoods and green countryside.

1. What dominates the city?
2. How many m high?
3. In which mountain is it?
4. What are you seen when you drive up to the mountain?

Statue in Rio de Janeiro So this is the statue of Christ the Redeemer

- In Rio de Janeiro this is the best-known sight
- On the top is a breathtaking view
- From there we can see: Atlantic Ocean, long sandy beach
- On top of the mountain we can see rich neighbourhoods and green rainforest

Ancient city

- This is the last city of Petra
- Nobody knows why people left this city
- This is a busy tourism centre
- We can visit the ancient city on horseback or by camel

1. a, What's the name of statue in Rio de Janeiro?
b, From mountain what can we see?
2. c, Why people left the ancient city?
d, How can we visit the last city?

The most beautiful view
 Rio de Janeiro is in Brazil and there is the statue of Christ the Redeemer. It's 38 metres high. It's very popular. We can find it on top of the Corcovado mountain. From the top you can see the Sugar Loaf mountain, the Atlantic Ocean, the harbour and the long sandy beaches.

The dream destination
 It's located in the Coral Sea, near to the northeast coast of Australia. It's very popular. The water is shallow and clear. There we can find different types of fish. The golden sands attract a lot of tourists.

Why is it so popular?
 What can we see from the top?
 Why? How is the sea water?
 Where can we find it?

probably
 magal maggyoxindesem - believe (the), hope (I believe people will land/leave)

GO - I am going things:
 I am going to go being.
 I am going to go to top.

The more-coloured rocks

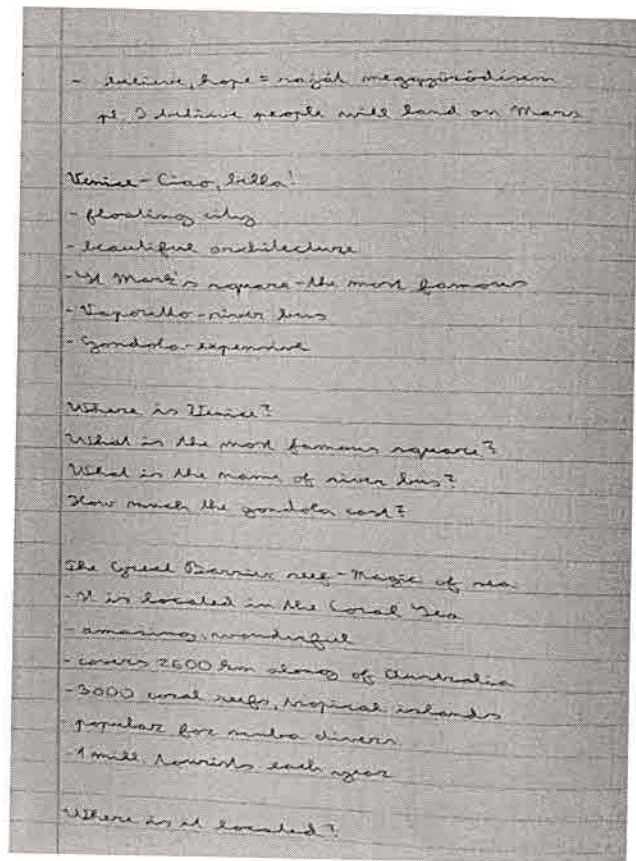
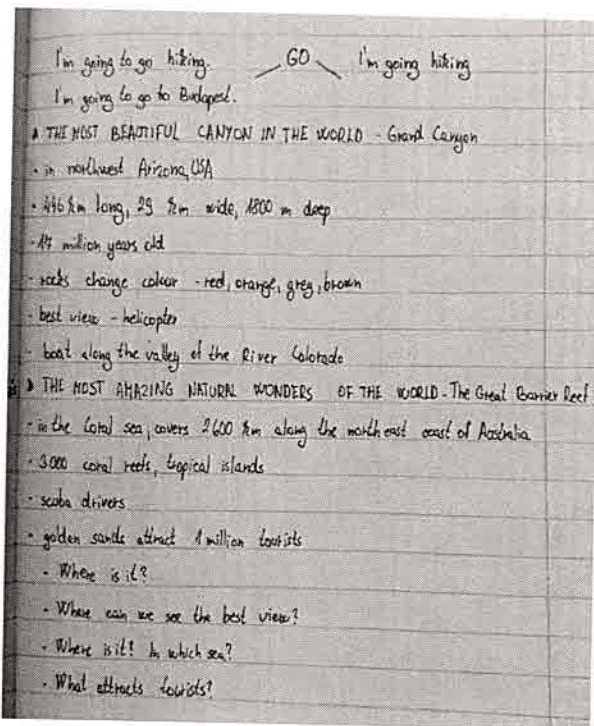
A Grand Canyon 4. C.
2021

- in north-west Arizona, USA
- 14 million years old
- not too deep or too long
- the rocks change colour depending on the time of day

E The lost city of Petra

- in south-western Jordan
- this was ancient city was a busy trading center
- monuments are made of pink limestone rock
- it was lost for centuries, people left the city
- European travellers found it again

What do you think, what is the best view of Grand Canyon?
 How deep is it?
 Why was the city in Jordan lost?
 How can you visit the spectacular?

Venezuela's Special Storms

You might find storms fascinating or frightening. But can they be positive? If you live in Venezuela, your answer may be: yes! In 1595 a storm in Venezuela saved the country. How did that happen? Foreign sailors wanted to attack but they saw strange lightning. It looked pinkish-orange, so they didn't know what it was. They felt scared. In the bright light of the storm, soldiers on land spotted the ships.

This took place over Lake Maracaibo on the Catatumbo River. It is an area famous for its special storms. Long ago, sailors used a storm in the same way as a lighthouse, to help them find their way. The geography of the high mountains by the lake meant that storms didn't move but stayed in the same place. Nowadays Lake Maracaibo holds a Guinness World Record as the place with the most lightning bolts per square kilometre.

Lightning bolts

In 1595 the storm saved Venezuela from the attack. The soldiers suddenly saw in ^{the} sky a pinkish-orange ~~light~~ strange lightning. They felt scared so they spotted the ships. In Venezuela storms can be positive. ~~In this area~~ In this area are famous special storms. Long years ago, sailors used a storm, ~~spotted~~ in ^{the}

same way as a lighthouse, to help find their way. Nowadays Lake Maracaibo holds a Guinness World Record with the most lightning bolts ~~in this square km.~~

What Venezuelan inhabitants think of the special storms?
For what sailors used the storm?

What was they took a Guinness World Record?

What did soldiers do when they saw the strange lightning in the sky?

Foreign - Angličtina

The storm that saved Venezuela

- In 1595 a special storm saved Venezuela from foreign sailors, because they wanted to attack.
- Lake Maracaibo ^{or} Catatumbo River - special storm area
- Lighthouse - storm.
- Lake Maracaibo - Guinness World Record - the most lightning bolt per square kilometre.

In which lake ^{hold} a Guinness World Record?

What kind of sailors wanted to attack Venezuela and when?

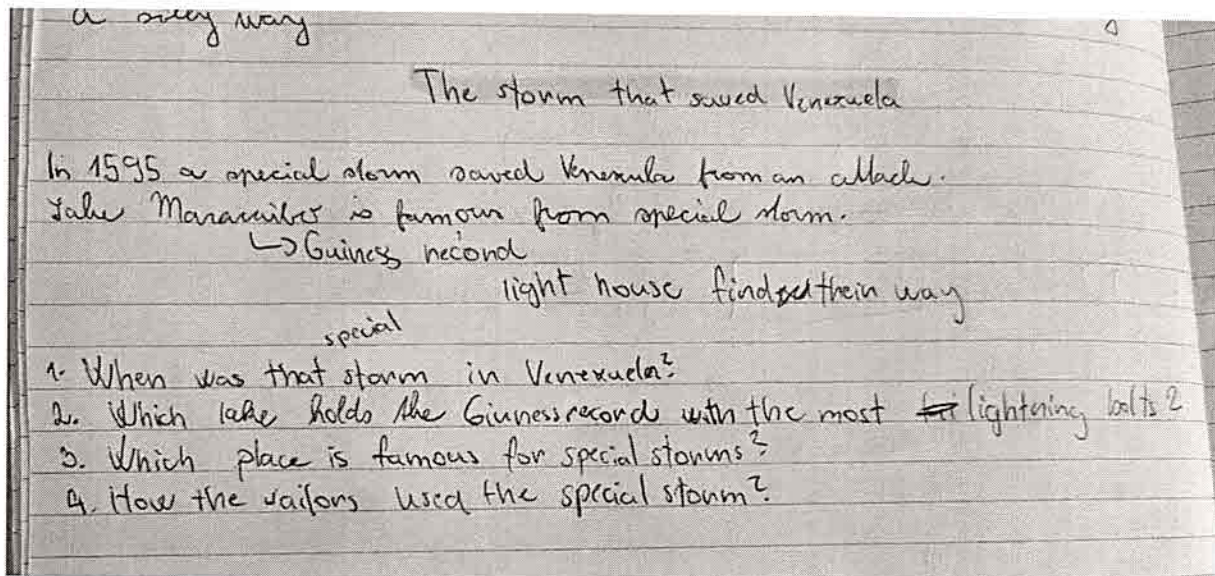
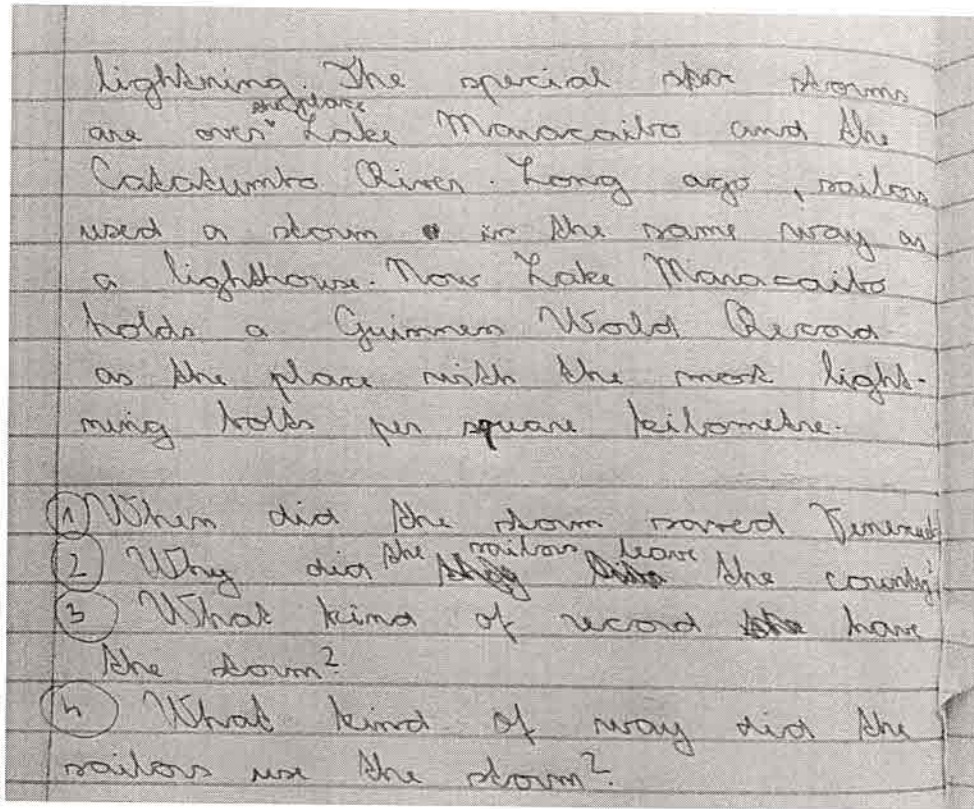
What is the name of the area, which is famous for its storms?

How the sailors used the special storms?

The storm that saved Venezuela

In 1595 a special storm saved Venezuela from an attack. In Venezuela storms can be positive. The sailors suddenly saw in the sky a pinkish-orange lightning. They felt scared and they spotted the ships. This area is famous for its special storms. Sailors used a storm in the same way as a lighthouse, because help them find their way. Storm's didn't move but they stayed in the same place.

1. What Venezuelans' inhabitants think of storms?
1. Foreign sailors felt when they saw the lightning?
3. For what sailors used the storms?
4. For why Lake Maracaibo and Catatumbo river is famous?

1, Szerkezd át időgyenesen időrend szerint jó szerkesztett szöveggé a következő rosszul szerkesztett szöveget!

Az időrend szerint rosszul szerkesztett szöveg:

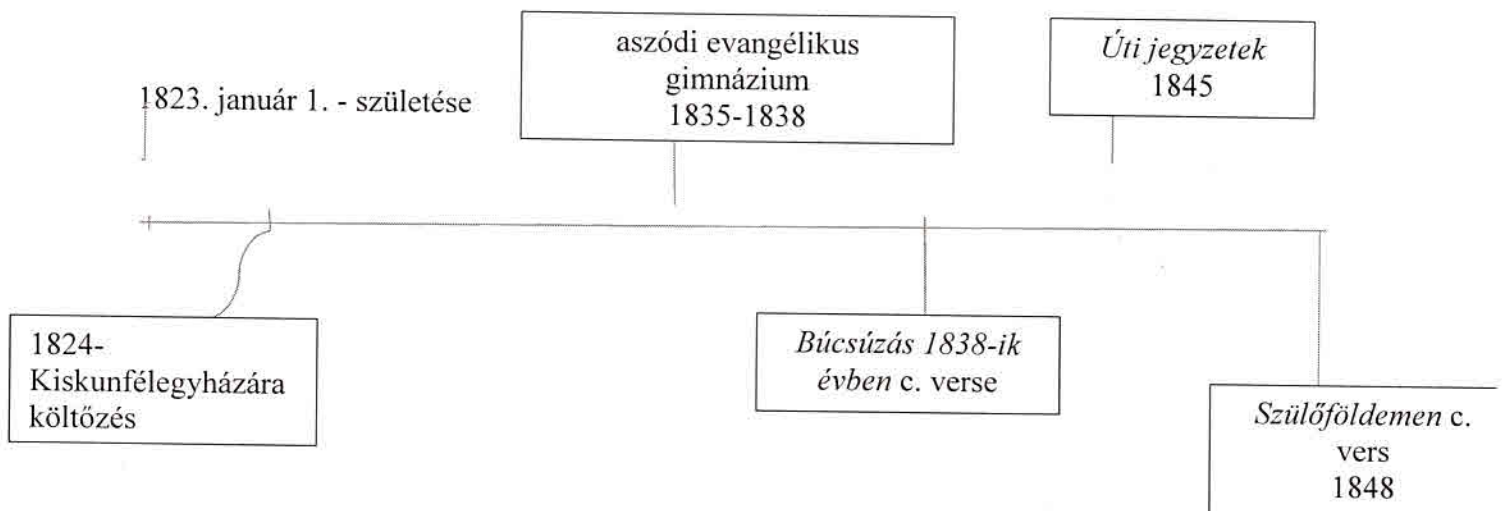
Petőfi Sándor nagyon szerette Kiskunfélegyházát, ahová 1824-ben költözött a család. Ezt a várost nevezte szülővárosának 1848-ban írt *Szülőföldemen* című versében, és saját bevallása szerint itt tanult meg magyarul. 1823. január 1-i születése nehezen indult, az orvosok nem jósoltak neki hosszú életet.

Úti jegyzetek (1845) című útirajzában így emlékszik vissza legkedvesebb iskolájára, az aszódi evangélikus gimnáziumra (1835-1838):

1. Itt kezdtem verseket csinálni.
2. Itt voltam először szerelmes.
3. Itt akartam először színésszé lenni.

1838-ban a tanév végén ő mondta a búcsúbeszédet a záróünnepségen, saját versét, a *Búcsúzás* avagy *Búcsúzás 1838-ik évben* címűt. Ez Petőfi első ránk maradt verse.

Megoldás:

2, Olvasd el Petőfi Sándor életrajzát, és fastruktúrában írd ki a szövegből családfáját!

Petőfi Sándor 1823. január 1-jén született Kiskőrösön. Apja Petrovics István kocsma-és mézszárszékbérlő, anyja, Hruz Mária, szlovák származású. Testvére Petrovics István. 1824-ben Kiskunfélegyházára költöztek, Petőfi itt tanult meg magyarul, és ezt a várost nevezte szülővárosának *Szülőföldemen* (1848) című versében.

Összesen 9 iskolába járt változó eredménnyel, nagy élettapasztalatra tett szert. Iskolái közül legjelentősebbek: az aszódi evangélikus gimnázium (1835-1838). *Úti jegyzetek* (1845) című útirajzában így emlékszik vissza Aszódra:

„1. Itt kezdtem verseket csinálni.

2. Itt voltam először szerelmes.

3. Itt akartam először színészé lenni.“

1838-ban a tanév végén ő mondta a búcsúbeszédet a záróünnepségen, saját versét, a Búcsúzás avagy *Búcsúzás 1838-ik évben* címűt. Ez Petőfi első ránk maradt verse. Selmecebányai líceumbanba kerül 1838. augusztusában, beiratkozik az önképzőkörbe, a Nemes Magyar Társaság tagja lesz, de rosszul tanul.

Apja 1838-ban a dunai árvíz következtében tönkremegy, s elveszi fiáról a kezét. Ekkor kezdődik az az 5-6 év Petőfi életében, ami tele volt nyomorral, szenvedéssel – volt kiségitő a Pesti Magyar Színháznál, vándorszínész és önkéntes katona a császári hadseregben. Ostffyasszonyfán, rokonainál ismerkedett meg Orlay Petrich Soma festővel. Pozsonyban másolta az *Országgyűlési Tudósításokat*. A pozsonyi nyomorban született *Távolból* című verse. 1841–1842-ben a pápai kollégium diákja lett, itt ismerkedik meg Jókai Mórral.

1842. május 22-én az Atheneumban megjelenik első verse *A borozó* címmel, és ugyanitt 1842. november 3-án *Hazámban* című verse, az első, amit Petőfi névvel írt alá.

1844 februárjában gyalog megy Debrecenből Pestre, hogy verseit kiadassa. A Nemzeti Kör vállalta versei kiadását – *Versek 1842-1844* címen. 1844-ben megjelenik *A helység kalapácsa* című komikus eposza is, 1845 márciusában pedig a *János vitéz* című elbeszélő költeménye. 1844-től a Pesti Divatlap segédszerkesztője, melynek szerkesztője Vahot Imre.

- 1845. novemberben megjelenik 2. kötete *Versek II.* címen.

- 1845 novembere és 1846 márciusa közt többnyire családja körében tartózkodik Szalkszentmártonban. Keserű, borús, világmegvető lelkiállapot jellemzi. Ekkor születik meg *Felhők* ciklusa, amely 66 epigrammát tartalmaz.

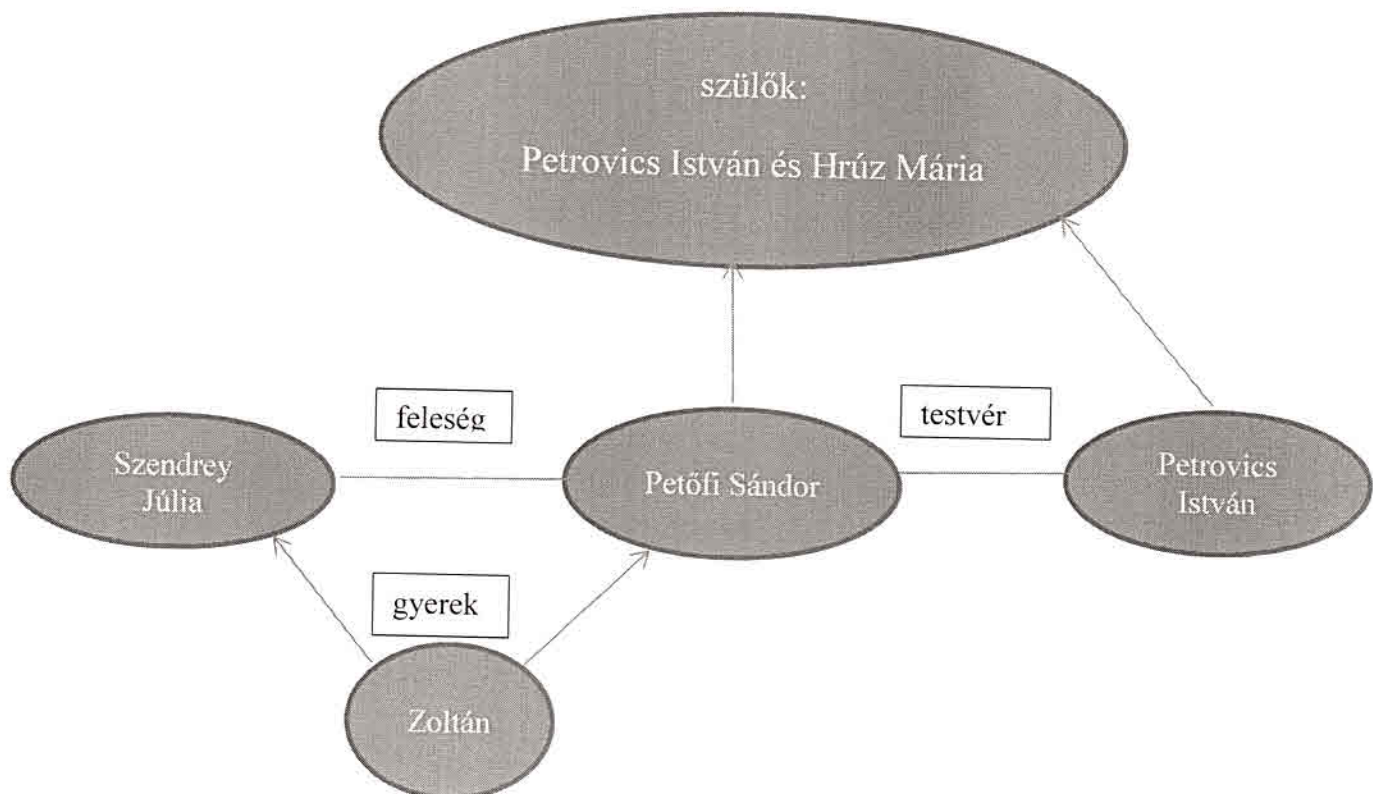
- 1846-ban Pesten a kiadókkal szemben megalakítják a Tízek Társaságát, amely a fiatal írók, művészek érdekeit védő szervezet volt. Ez a társaság alkotta a márciusi ifjak néven ismert

csoport magvát. 1846 elején elkészül *Tigris és hiéna* című drámája, majd a *A hóhér kötele* című regénye.

1846 őszén a nagykárolyi megyebálon megismerkedett Szendrey Júliával, későbbi feleségével, novembertől az *Életképek* című lap munkatársa lesz.

1847-ben levélben köszönti a Toldi íróját, Arany Jánost, levelezésük mély barátsággá mélyült. Márciusban megjelent *Összes költemények* című gyűjteményes kötete. Szeptember 8-án, megismerkedésük évfordulóján a szülők ellenkezése ellenére elveszi feleségül Júliát. A mézesheteket Teleki Sándor gróf koltói kastélyában töltik. 1848. március 15-én a forradalmi megmozdulások egyik vezéregyénisége volt, júniusban Szabadszálláson, a képviselőválasztáson vereséget szenvedett, decemberben megszületett fia Zoltán. 1848 októbere és 1849 júliusa közt – kisebb-nagyobb megszakításokkal – századosként, majd őrnagyként szolgált a szabadságharcban, Bem József seregében. 1849. július 31-én, a vesztes segesvári csata után tűnt el.

Megoldás: pl.

3, Szerkezd át táblázatba bemutatás/összehasonlítás rendje szerint jó szerkesztett szöveggé a következő szöveget!

Az időrend szerint rosszul szerkesztett szöveg:

A romantika stílusirányzata a 18. század végén alakult ki Angliában és német nyelvterületen. A romantika idején alapvetően az érzelmek állnak a középpontban. A romantika jellemző jegyei: elvágódás, álmok, fantázia, egzotikum, érdeklődés a nemzeti történelem, népköltészet és keleti dolgok iránt. Jellemző rá a műnemek keveredése, műnemek lirizálása. Műfajai: verses regény, elbeszélő költemény, lírai műfajok. A romantika kedveli az ellentéteket, idealizált alakokat. Elfordul a valóságtól.

Megoldás:

	Romantika	
Ideje	Jellemző jegyei	Műfajai
18. század vége	érzelmek a középpontban elvágódás fantázia álmok egzotikum érdeklődés... műnemek keveredése, lirizálása ellentétek kedvelése idealizált alakok elfordulás a valóságtól	verses regény elbeszélő költemény lírai műfajok

Úloha:

Príprav tabuľku s najpodstatnejšími informáciami o medzivojnovnej literatúre na základe poznámok a opakovania témy.

Výsledok:

Medzivojnová poézia 1919-1945	<p>Pluralita = viac smerov v jednom období <i>Vitalizmus</i> → radosť zo života <i>Pesimizmus = neosymbolizmus</i> → strach z neistoty (veľká hospodárska kríza) <i>Katolícka moderna</i> → intelektuálna literatúra (nepísať modlitby, ale básne, ktoré nútia ľudí modliť sa) <i>DAV</i> → proletárska literatúra (jednoduchá pre robotníkov!) <i>Nadrealizmus</i> → strach z fašizmu a z vojny</p>	<p>Ján Smrek Emil Boleslav Lukáč Rudolf Dilong, Pavol Gašparovič Hlbina Laco Novomeský Rudo Fábry, Štefan Žáry</p>
Medzivojnová próza	<p>Pluralita = viac smerov v jednom období: <i>Kritický realizmus</i> → kritický pohľad na spoločnosť (falošná demokracia) <i>Sociálno-psychologický realizmus</i> → problémy/život ľudí <i>Socialistický realizmus</i> → problémy najchudobnejšej vrstvy <i>Lyrizovaná próza</i> → rozprávkový charakter, dej sa odohráva v dedinskom prostredí a je oslabený, vnútorný monológ postáv, metaforickosť</p>	<p>Janko Jesenský Milo Urban, J.Čiger-Hronský Fraňo Kráľ Margita Figuli, Dobroslav Chrobák, František Švantner, Ľudo Ondrejov</p>
Medzivojnová dráma	<p>Vznik profesionálnych divadiel, hercov, VŠMU Téma: Morálne problémy v malomestskom a dedinskom prostredí</p>	
<p>Ivan Stodola, Július Barč-Ivan</p>		

Témakör: 20. századi magyar irodalom**Osztály: oktávó****Feladat:**

Csoportmegbeszélés-módszerrel dolgozva adjatok címeket az egyes bekezdéseknek, majd egy tetszőleges grafikai szervezővel ábrázoljátok a bekezdések közti viszonyrendszert! Ábrátokba foglaljátok bele szövegből vett kulcsszavakat is.

Megváltoztathatók-e a bekezdések sorrendjét?

Közösen adjatok címet az öt bekezdés által formált szövegnek! Munkátokat mutassátok be a többi csoportnak, és vitassátok meg a lehetséges eltéréseket! Érveléskor emeljétek ki azokat a mondatokat, kulcsfogalmakat a szövegből, melyekre a címadást alapoztátok!

OLVASD EL AZ ALÁBBI SZÖVEGRÉSZLETEKET!

(1.) „A főként Tandori Dezső és Esterházy Péter némely művéhez kapcsolható irodalomtörténeti fordulat vagy paradigmaváltás, a nyolcvanas és kilencvenes években kiforrott új lírai és epikai beszédmódok sikere és divatja némiképp beárnyékolják az államosított irodalom korszakának műveit. Az ilyesmi természetes következménye minden paradigmaváltásnak. Nem természetes az lenne, ha a ma irodalmi divatjait abszolutizálva, irodalmi érzékünket és ízlésünket kizárólag a jelen szempontjaihoz láncolva, emlékezetünkben elhomályosítaná jelentőségüket. Bizonyos értelemben ez valóban a hagyományörzés-hagyománytagadás váltóáramához igazodó folytonosság megszakítását jelentené.”

Forrás: Grendel Lajos, A modern magyar irodalom története, Pozsony, Kalligram, 2010, 333–334.

(2.) „Mint minden nemzet irodalmának, a magyarnak is voltak nagy és hanyatló korszakai. A 16. és 17. századi reneszánsz és barokk vitathatatlanul nagy korszaka volt irodalmunknak, miként a 19. század közepének és a 20. század bő első harmadának irodalma is. Vélhetőleg ilyen a legutóbbi negyedszázadé is, ámbar kortársak műveiről lévén szó, nem árt óvatosabban fogalmazni. Kétségtelen azonban, hogy a kortárs magyar irodalom nagy megbecsülésnek örvend külföldön is [...] Már jó ideje nem múlik el esztendő anélkül, hogy ne lenne egy vagy akár több irodalmi szenzáció benne, s ez a magyar irodalomnak, legalábbis a közeljövőjét illetően, derűlátással tölthet el bennünket.” *Forrás: Uo., XI.; XVII.*

(3.) „A közelmúlt irodalmát ma hajlamosak vagyunk olyképpen látni, [...] hogy a 60-as évek végén és a 70-es évek elején komplex és mélyreható változás zajlott le a különféle szépirodalmi műfajokban, [...] valamint – ha nyilvánvalóan lassabban is – az olvasóközönség irodalmi tudatában, ízlésében. Ezt az átrendeződést mélysége és kiterjedtsége miatt szokás fordulatnak, vagy – a korabeli tudományfilozófia szókincséből vett kifejezéssel – paradigmaváltásnak nevezni. [...] Ennek ellenére nem árt óvatosan bánni a »fordulat« és a »váltás« metaforáival. Ezek ugyanis kétségtelenül alkalmasak egyfajta fejlődéstörténet felvázolására, vagyis arra, hogy csekély számú vagy akár egyetlen egyirányú utcára egyszerűsítsék a kor irodalmi térképét.”

Forrás: Schein Gábor, A közelmúlt irodalmának elbeszélését irányító fogalmak, funkciók: A „paradigmaváltás” fogalma = Gintli Tibor főszerk., Magyar irodalom, Bp., Akadémiai, 2010, 935.

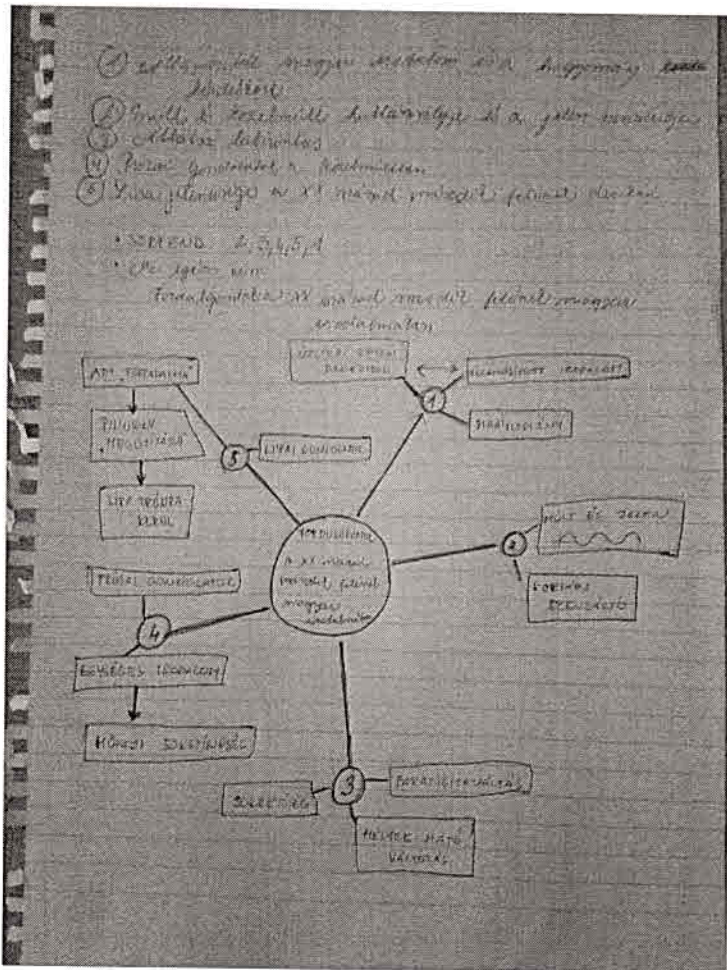
(4.) „A 60-as évek legolvasottabb regényei egyaránt azt a tapasztalatot erősítették, hogy a világ törések nélkül, közvetlenül és egyszerűen olvasható. [...] Ugyanakkor már Örkény István, Mándy Iván, Ottlik Géza és a legradikálisabb poétikai megoldásokkal Mészöly Miklós prózája a világ egyszerű olvasatát érintő nyelvi, filozófiai és erkölcsi kételyekkel. [...] Mindehhez esetükben hozzátartozott annak – a fiatalabbak prózájában mindinkább szertefoszló – reménye és hite, hogy végül is van megértés, hogy a nyelvben

hozzáférhető a világ egésze. Ha a »prózafordulattal« kapcsolatban rendszeresen emlegetett nyolc-tíz szerző műveinél a regénytermés szélesebb merítését vizsgáljuk, inkább egyfajta poétikai szétfejlődésről beszélhetünk.”

Forrás: Uo., 942.

(5.) „A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején lezárult egy korszak a magyar líra történetében, amely Adyval kezdődött, s forradalmakon, nagy társadalmi földmozgásokon, történelmi kanonizálásokon átívelve, azok hatásától nem függetlenül, a versbeszéd autonómiáját mégis mindvégig őrizve, Pilinszky János, Nemes Nagy Ágnes, Juhász Ferenc és Nagy László nemzedékével érkezett el ahhoz a korszakfordító pillanathoz, amikor a magyar líra eszköztárának, versbeszédének megújítása megint időszerűvé vált. [...] Másfelől persze, az is igaz, hogy ebben a korszakban, a 20. század utolsó harmadában, minden előző korszak lírájánál erősebben jelentkezik a líra mibenlétének nyelvi alapjaira (is) rákérdező szemlélet, mely a nyolcvanas és kilencvenes években uralkodóvá válik líráinkban.”

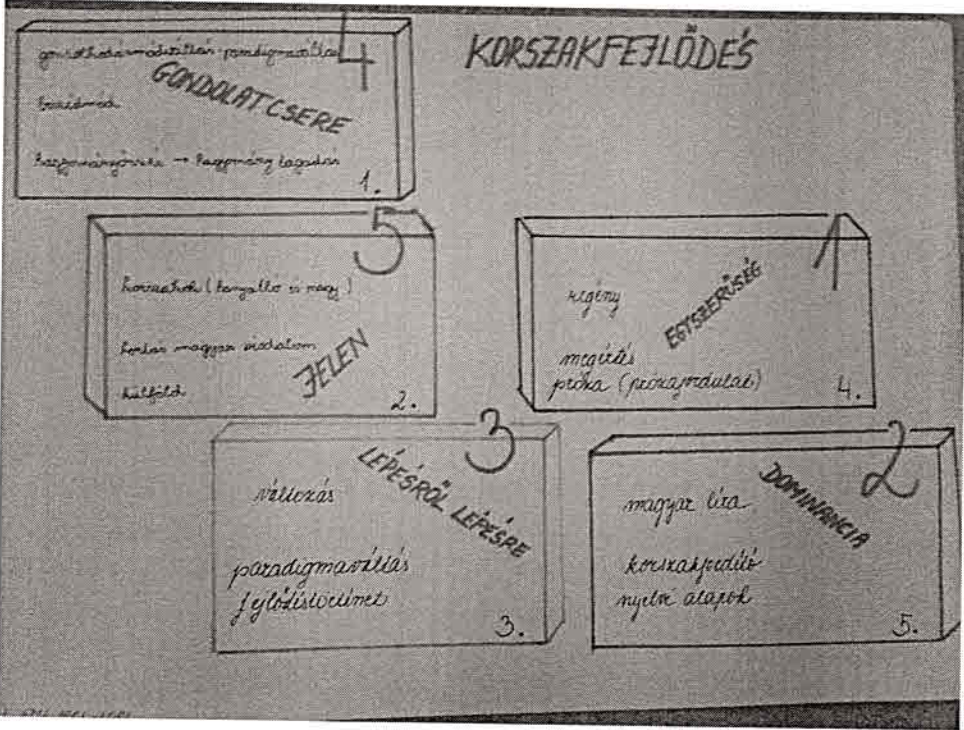
Forrás: Grendel Lajos, i. m., 433.

Jelentős korszakok és változások az irodalomban

2	5	4	3	1
koros korszak	korszakfeletti filozofia	A világ egysége	szociális korszak	világosság, szociális korszak
Barokk	regény, líra	regény	regény	szociális korszak
Parall	líra	ballada	regény	regény, líra
koros irodalom	19. század	regény	regény	regény, líra

1,5,4 - 19. század irodalma
 3,1 - koros irodalom és koros irodalom

1., Egy részletet fogtok szakaszosan elolvasni egy mesejátékból. Fogalmazzatok meg néhány elvárást a műfajjal kapcsolatban!/3 perc/

2., A mű címe Csongor és Tünde. Milyen jelentést hordozhat magában a cím?Miről szólhat í mű?/3/

3., Olvassátok el a részlet 1. szakaszát! Majd válaszolj a kérdésekre!

Második felvonás - *Hármas út vidéke.*

Csongor

Tévedésnek hármas úta,
Útam itt ez volna hát,
Melyen éltem sugarát
Fölkeresnem Ilma mondta.
A közép a biztos út,
Oh, de melyik nem közép itt?
Melyik az, mely célra jut?
Itt egymásba összefutnak,
Egy csekély ponton nyugosznak,
S mennyi ország, mennyi tenger
Nyúlik végeik között!
Vagy tán vége sincs az útnak,

Végtelenbe téved el,
S rajta az élet úgy vesz el,
Mint mi képet jégre írnak?
Ím, de itt a hármas útvég,
Mint varázskör áll előttem;
A kívánság, a reménység
Int, von, ösztönöz belépnem.

Fellép a hármas útra.

Hah! mely tekintet! Egy raj a világ.
A legkisebb por, mint él, mint mozog.
S mi vándor arcok jönnek itt elém?

- Csongor sokáig keresi a boldogságot, majd úgy érzi, hogy az aranyhajú lány személyében megtalálta. Mirigy, a boszorkány azonban elválasztotta őket egymástól: amíg Tünde aludt levágott egy fürtöt a tündérlány hajából, hogy saját lányára, Ledérre rátegye és megtévessze Csongort. Tünde hazamegy, hogy elkerülje a gonosz Mirigyet, s elkíséri Ilma, aki félig földi, félig tündéri lény. Csongor is Tündérhonba indul, hogy megkeresse Tündét, az úton társául szegődik Balga, aki Ilma férje.

- Fogalmazd meg, milyen érzéseket kelthet Csongorbanban, hogy egy ismeretlen helyre indult.

- Milyen az a helyzet, ha az ember választút előtt áll? Hogyan dönthet Csongor?

- Szerinted, kivel fog találkozni? Miből gondolod?

4., Olvasd el a részlet 2. szakaszát! Majd válaszolj a kérdésekre!

Kalmár jó.

Szomszédim a két Indiák nekem,
S az új világnak minden partjai
Ösmérnek engem, és hajóimat.
Még egyszer ennyi! és a félvilág
Kincsét zsebemben hordozom.
Mi lesz még zárva ennyi báj előtt!
Az éjet nappá, éjjé a napot

Varázslom által, és a szerelem
Aranybilincsre kötve, mint urát,
Fog bébocsátni titkos ajtaján;
S örömmek, fénynek, kedvnek kútfeje,
Barátokat fog látni palotám,
Amilyeket szív s ész ohajt.

Csongor Megállj.

Kalmár

Pénz kell-e? izzadj; járj utána, s lesz. -
Tőlem csak annak jut, ki dolgozik.

Ez a fiú megunta étkeit,
S most csillagokra éhezik szegény.
Nagyon mohón! a csillag messze van
És fenn, igen fenn! - s színezüst-e vajjon?

Csongor

Más az, mit kérek: tedd le gondodat.
Te sokfelé jársz dús hajóidon,
Ahol kel és száll, láttad a napot,
Szólj, Tündérhonban üdlak merre van,

Visszakiált, zsebére ütve.

Itt a Tündérhon, itt van, nézd, viszem.

Csongor

Hideg pénzbánya! minden kincsedért
Az egy szerelmet, még nevét sem adnám:
Jobb, égjen a szív, mint fagy ölje meg.

Kalmár

Ah, hát beteg vagy? Ódd magad, hogy a
Tündérházában éhen ne vessz.
Itt van zsebemben a tündérvilág,
Itt láthatod meg, jersze, légy buvár. *Megy*

- Kivel találkozott Csongor? Mi történt valójában?**- Mi jelenti a Kalmár számára a boldogságot?****- Szerinte mire lehet megoldás a pénz?****- Szerinted miért nem értett vele egyet Csongor? Szerinted kivel fog még találkozni?****5., Olvassátok el a részlet 3. szakaszát! Majd válaszolj a kérdésekre!**

Fejedelem jó.

Te Zeüsz, te isten, vagy bármily nevű légy,
Ki e világot részre szagatád,
Földünket mért nem alkotád nagyobbá,
Nem akkorává, hogy ha bírhatom,
Ne kelljen bűnom a napfény elől,
A nagyban e kis morzsadomb urának.

Csongor

Nem por, ha ember, olyan mint te vagy,
Vagy inkább ember és por, mint te vagy.

Fejedelem

Ne ölj időt, ha por vagy, szólj, mi kell?

Csongor

Csak egyre kérlek. Mert te messze bírsz,
S nagy birodalmad nem tud éjszakát,
Mondd meg nekem, hová kell tartanom,
Hogy Tündérhonban érjem üdlakot?

Fejedelem

Vagy úgy? kirepptent a madár, az ész,
S a fészek puszta, szellők sípja lett.
Tündérhon, üdlak, oh igen, talán
Ha úgy mehetnék, mint a gondolat,
Vagy mint az égben repkedő sugár,
Egyik csillagtól másig, s ami van,

Seregeihez.

Ti napkeletre, napnyugotra ti,
Hatalmamat hordozza kardotok.
Hogy, míg leszál ott, itt már fenn
ragyogjon
Szolgálatomban a nap, s birtokom,
Mig én leszek, ne lásson éjszakát.

Csongor

Megállj!

Fejedelem

Te por, kit lábam eltapod.

Mind meghódolna. - Menj, menj, jó fiu,
Tündérhon ott van, ahol én vagyok.
Jer, légy vitézem! Nem tetszik? De menj
bár.
Ha feltalárod, meghódíttatom,
S rabságra fűzöm minden emberét.
Magában.
Szegény fiú, kár érte, semmivé lesz,
S mi szép halála lenne harcaimban! El.

Csongor

Az megvető volt, ez még gőgös is,
Raboknak rabja! kincs és hatalom
Már nem segíthet. - Itt a tudomány
Jő távolaiba elmerült szemekkel.
Kinyílt előtte mint könyv, a világ,
S ő, mint ki könyv nélkül is tudja már,
Olvassa folyvást, ami benne van,
Vagy inkább, amit gondol, s benne nincs.
De várjuk el, tán tudja üdlakot,
S tanácsa által boldoggá teszen.

- Mi történt valójában? Kivel találkozott Csongor?

- Milyen értékeket képvisel a Fejedelem? Érvelj a válaszod mellett!

- Szerinted hogyan folytatódik az elbeszélés? Ki lesz a harmadik vándor, akivel Csongor találkozni fog? Miből gondolsz?

6., Olvasd el a negyedik részletet, majd válaszolj a kérdésekre!

Tudós

elmélkedve jó.

Erő az isten! úgy kell lennie,
Ész és erő, vagy inkább még erő:
Erő az ész is, mert uralkodik,
S mi az? természet, most felelj, ha tudsz,
Munkáit értem, nem tudom magát.
Erő, vagy isten? melyik szó erősebb?
Szavak, nevek, ti öltök minket el!
Ezerszer oszlatám már szűz elemre
Az össze-visszajárt természetet.
A képzelődés elfáradt agyamban,
S még istenem sincs. Nem tudom, mi az,
Vagy kit nevezek annak. És ezért
Fáradtam annyit éjimen s naponnan,
Hogy azt mondhassam, semmit sem tudok!
-
És mégis ezt a nemtudást nem adnám
Egész hadért, mely, hogy tud, azt hiszi.

Csongor

A bölcseségnek ez csodálatos,
Könnyű nemét választja. "Nem tudom,"
Ez minden, amit tud, s valóban,
Ez nem sok fejtörést kíván, s ezáltal
Egyszerre minden gáncs elöl kitérünk.
Oh, ember, ember, önség áldozatja.

Tudós

S a lélek! - ami gondol, és akar,
Ohajt, és képzél, búsong, és örül;
Ez a világok alkotója bennem,
S rontója annak, amit alkotott;
A lélek! ami emberré teszen,
Azt mondom annak, s még nem ösmerem.
Én én vagyok, s mi ez? nem tudhatom.
Oh, miért az észnek nincs fogó keze,
Vagy mért a lélek meg nem fogható?

Csongor

Rettentő ember, lelkét, istenét,
Elrázza, mint a terhes út porát;
S a szép világot bús éjjé teszi,
Csak hogy ne lássa, mint lesz semmivé!
Oh! Tündérhont ez nem mutat nekem.
Szúnyadj szerelmem, még nincs hajnalod.

Tudós

Az, ami van, lesz túl az életem!
Hinném, de késő; álmom elröpült.
De ím, egy ifju vár az úton ott,
Egy ember, olyan, mint anyám fia.
Talán tanulni vágya? megkínálom,
Mert mily öröm találni hallgatót.

Csongorhoz.

Jó ifju, mit kívánsz megtudni, szólj!
A nap körül hány kis világ forog,

Az üstökös hány, hány a bujdosó,
 Kit ember ösmer, amióta él,
 És írni tud - mind elszámlálhatom.
 Hányféle fajból áll a földi nem
 Bogártól emberig, s a szörnyekig,
 Kiket csodául a tenger nevel;
 Mi a villám, a szélvész, és eső,
 Vagy a természet durva teste
 Emberkéz által mint fajulnak el,
 Élet s halálnak kétes eszközévé?
 Mindent tudok már, mindent, - még egyet -

Csongor

Kevés, de minden, amit kérdezek:
 Nézd, ifju lelkem Tündérhonba vágy,
 Dúst és hatalmast kérdék, merre van,
 És senki meg nem mondta, mondd te meg,
 S nyisd fel tudásod kincstárát előttem.

Tudós

Költők világa, szép tündérvilág,
 Mi kár, hogy álom, gyermeknek való!
 Ébredj föl, vagy ha még álmodni jobb,
 Menj, álmodd vissza, amit álmodál,
 Mert a valóság csalts remény -

Csongor

- Mi történt valójában, kivel találkozott Csongor harmadszor?
- Milyen értékeket képvisel a Tudós? Keress érveket a részletben!
- Szerinted hogyan fejezte be Vörösmarty Mihály ezt a művet? Megleli Csongor a boldogságot?

- Írj egy rövid fogalmazást! Meséld el a történetet az egyik vándor szemszögéből!

- Válaszolj a következő kérdésekre!

Ebben az elbeszélésben az tetszett legjobban, hogy

Ebben az elbeszélésben idegen volt számomra az, hogy

A legfontosabb gondolatom:

Kérdésem, egyéb megjegyzésem:

Ne ronts el,
 Ez egy kívánság éltet; nélküle
 Pusztább az élet, mint egy pusztá domb,
 Melyen bogácsot kerget a vihar.

Tudós

S úgy van; de ott a tenger, halj bele,
 Ha már meguntad, látni a napot,
 Vagy élj, s mozogj, hogy életet ne únj. *El.*

Csongor

S ez minden, amiért az ember él?
 Setét, üres, határtalan kebel,
 Oh, a te magányod rémítő lehet!
 S így utazóim útra nem vezetnek.
 Egyik mint bálványt, hitvány port ölel,
 A másik rommá tenné a világot,
 Csak hogy fölötte ő lehessen úr.
 S ez a legszörnyebb mindenek között:
 Mint a halál jár élő lábakon,
 És pusztá sirt hord hó kebel helyett.
 Oh, szerelem, gyújts utamra csillagot,
 S te légy vezérem Tündérhon felé.

Kilép.

MÁNDY IVÁN

(1918-1995)

Egyérintő

A Sólyom kocsmából mentek ki a térre. Nagy Opra puha, szürke kalapban, zsebre dugott kézzel, felsőtestét himbálva. Olyan unott, közönyös arccal (igazi rolópofa!), mint akinek sejtelve sincs, hogy mögötte jön az öccse. Az alacsony, széles vállú kis Opra egy dugót rácsált. Akárhova ült be: kocsmába, vendéglőbe, kávéházba, mindig "szerzett" egy dugót. A nagy körben, a csúszda mögött megálltak.

- Meghúzzuk a pályát - mondta a nagy Opra.

Kis Opra a bátyja karjába dőlt, aki négyzög alakban körülvonszolta. Kis Opra sarka nyomán kialakult a pálya. Aztán meghúzták a félvonalat. Nagy Opra rongylabdát szedett elő a zsebéből.

- Szeretném, ha nem csalnál.

- Nem szokásom - kis Opra vigyorgott, és dugót köpött.

Fömláltak. Nagy Opra kezdte a játékot, az egyérintőt. Az öccse egyből visszarúgja a labdát a jobb sarok felé. Nagy Opra ott volt. A bal sarokba kapta a labdát. Onnan is visszavágta.

Olykor egy félmozdulattal igazított valamit a kalapján. Az öccse hol közelebb jött, hol eltávolodott. Egyik lábról a másikra szállt a labda, mintha még csak egyszer érintették volna.

Akkor a nagy Opra cipője orráról elcsúszott - ki, a pálya szélére.

- Egy-null - mondta az öccse.

Nagy Opra nem szólt semmit, behozta a labdát, és tovább játszottak. Árnyék esett a pályára. De maga a sovány, gyűrött arcú fiú se volt több, mint az árnyék. Jobbra-balra ingatta a fejét, ahogy szállt a labda.

- Az embernek megfájdul a feje, ahogy néz benneteket - mondta egész váratlanul.

- Nem kell, hogy nézz bennünket, Patkány.

Nem lehetett tudni, ki szólt. A két Opra arca mozdulatlan volt. Egyáltalán észre sem vették Patkányt. Az ott állt a pálya szélén, hallgatott egy darabig, aztán megint megszólalt:

- Azért ez unalmas lehet.

Nagy Opra hanyagul, elegánsan a jobb sarokba pöccintette a labdát, az öccse későn futott rá.

- Egy-egy.

- Mindennap ezt csináljátok? - kérdezte Patkány. Nem felelt senki, de ő nem is várt feleletet. Kis idő múlva újra kezdte. - Persze, ha valami jobb akadna... olyan, ami nektek való... A labda egyik sarokból a másikba vágódott, lábról lábra, földet sem ért. És mintha már nagyon, de nagyon régen játszanának itt a téren, a csúszda mellett. Patkány leguggolt, a kavicsos földet morzsolgatta.

- Azt mondják, a Kávést jól elintéztétek... megjegyzem, undok alak volt. Nagy Opra oldalról az arcába rúgta a labdát.

- Mit akarsz ezzel?

- Ki beszélt neked a Kávésról?

Mind a ketten ott voltak a Patkány mellett. Fölállították, mint valami zsákot.

- Mindenki tudja, a Kávésra sokan haragudtak.

- Nekünk meg semmi bajunk nem volt vele.

Patkány arca a két Opra között egészen összezsugorodott. Egyébként nem látszott ijedtnak, mint ahogy az sem lepte meg, amikor előbb az arcába rúgták a labdát.

- Én csak azt mondtam, unalmas lehet mindig egyérintőt játszani.

- Mi közöd hozzá?

- Tudsz jobbat?

- Talán. - Patkány kicsúszott a két Opra közül, hátrébb lépett a csúszda felé. - Talán tudok valamit. Kis Opra fölnevetett.

- Te tudsz valamit... Te?!

Nagy Opra belerúgott a labdába.

- Nincs itt már semmi üzlet! Mert mondjuk, kirámolok egy kirakatot, vagy...

- A Kávésra gondolsz?

- Mindegy, hogy kire vagy mire gondolok! Az ember alig tud hozzájutni egypár pengőhöz. És egyáltalán, kinek van ma pénze?

Patkány fölhúzódkodott a csúszda vasrúdján. Úgy lógott a lába, mint egy rongybabának.

- A Prima Pofának mindig van pénze. Ki kap annyi külföldi holmit, mint Prima Pofa?

- Azt mondják, svéd.

- Csak a felesége, de ez most nem fontos. - Patkány lehuppant a földre. - Az öreg Steiner bácsi már legalább ötször rontotta el a Prima Pofa üzletét.

- A mosodás?

- A mosodás.

Nagy Opra levette a kalapját, forgatta, forgatta a kezén. - Múltkor sirt, hogy nem megy a mosodája...

- Mintha abból élne!

- Tele van külföldi dolgokkal, kávé, tea, ruha...

- Azért van ott belföldi holmi is.

Összenevettek. Aztán megint a Patkány beszélt.

- A Prima Pofa nem szereti, ha belekőpnek a dolgába. Az öreg Steiner határozottan kellemetlen.

Nagy Opra megfogta a Patkányt, mintha föl akarná akasztani a rúdra.

- Hozzánk küldött a Prima Pofa?

- Én ajánlottalak benneteket. Tudjátok, hogy hallgat rám.

- Sürgős?

- Holnap ugyanitt megmondom.

- És ami a dolog másik részét illeti...

- A Prima Pofa nem sajnálja a pénzt. És az öreg Steiner határozottan kellemetlen.

- Azért nehéz ügy... - Nagy Opra a kalapját tologatta. - Sokan ismerik az öreget, sokan járnak a mosodába.

- És ez a környék büdös - mondta az öccse. - Nagyon figyelik.

- Ezt Prima Pofa is tudja.

- Hol kapjuk a pénzt?

- Holnap azt is megmondom.

Patkány ezzel indult is, úgy menet közben visszaszólt:

- Igaz is, hogy van az öregetek? A tata?

- Megint megdagadt a lába, fürdő kéne neki.

- Valami jó fürdőhely... egy-két hét... Nem is rossz! - Patkány felnevetett, aztán elporzott a Rákóczi út felé. Kis Opra a bátyjára nézett.

- Tényleg elküldhetnék egy fürdőhelyre a papát.

- Így sose jön helyre! - Nagy Opra elfoglalta a helyét a pályán. - Hogy is állunk?

- Egy-egy.

Sötétedett már. Nagy Opra zsebre vágta a labdát, és elindult a térről a Szilágyi utca felé.

Szemközt kislányok jöttek ki a napköziből, vászontáskával a nyakukban. Kis Opra utánuk nézett.

- Nekünk mindig azt kellett énekelni, hogy "Hosszú lábú gólyabácsi, mit akarsz ma vacsorázni?".

Kis Opra megállt, úgy folytatta:

- Állva énekeltünk, aztán amikor odaértünk, hogy "Békacombot ám, jó falatot, hám!" - egyszerre leguggoltunk. Erre a bátyja is emlékezett.

- ...és aki nem guggolt le mindjárt, azt elkapta a gólya. Én sose guggoltam le, akkor a Margit néni megfogta a nyakamat.

- Ja! De engem az öreg Bruck tanított...

Összenevettek.

- A Margit néni - mondta a Nagy Opra - kék ruhában járt, és annyi mesét tudott, de már egyre sem emlékszem.

- Az öreg Bruck dilis volt, mindig az ember fejére ütött a pálcával.

- Múltkor a Bezerédy utcai iskolából hallottam: "Hosszú lábú gólyabácsi..." Nyitva volt az ablak, és a gyerekek odabent énekeltek.

˘Hosszú lábú gólyabácsi

Mit akar ma vacsorázni?... ˘-dúdolták, ahogy mentek tovább a kis utcán.

Egy üzlet előtt megálltak. Kopott orrú biciklista volt a cégtáblán, hátán dagadásig tömött kosár. Fölötte nagy betűkkel:

"Steiner gyorsan és pontosan szállít!"

A fiúk a biciklistát bámulták.

- Azt mondják, már a moziban is hirdet - bólintott a nagy Opra.

- A Pátriában meg az Eldorádóban. - És a kis Opra géphangon, mint a moziban: - Mosás? Steinernél! Tisztítás? Steinernél! Ma már minden művelt ember tudja, hogy Steiner László mosodájának nincs párja! Szilágyi utca hét, szemben az iskolával!... Pang!

Odabent egy alacsony, kopasz emberke hajlongott egy hatalmas, balkonkeblű nő előtt. A nő feje be volt kötve, kabátja alól kilógott a pongyola. Látszott, csak úgy lefutott az utcára.

Steiner az ajtóig kísért. A nő egy pillanatra megállt az utcán. Ahogy meglátta a fiúkat, széles, meglepett mosolyba húzódott az arca. Ránevetett a kis Oprára, aztán sarkon fordult, és elment. Nagy Opra utánanézett.

- Lehet benne egy kis nyomás.

- Na miért? Különben talán engem meg sem nézhet? - Kis Opra egy pillanatra elgondolkozott.

- Erről jut eszembe, el kéne nézni a Mancihoz... tudod, a palacsintasütőhöz.

- Aki mindig ott a kirakatban dobálja a palacsintákat?

Kis Opra felnevetett.

- Micsoda mozdulatok! Sose tudnám megtanulni... - Tenyerét hosszan előrenyújtotta, mint a palacsintasütőt, kifordította, és feldobta a láthatatlan palacsintát.

- Azóta potyán eszel palacsintát - mondta a bátyja.

- Szó sincs róla, csak ha nincs pénzem.

Steiner kilépett az üzletből a rolóhúzóval. Olyan volt, mint egy lecsúszott, lezúllott tengeri isten a szigonyával. A fiúknak csak annyit mondott:

- Igazán örülnék, ha nem kezdenétek ki minden növel az üzletemben.

Mire a kis Opra:

- Először is, ez az üzlet előtt volt, másodszor is, ő kezdett ki velünk.

- De még sokkal jobban örülnék, ha az udvar felől jönnétek.

- Miért, most nem hoztunk semmi olyat...

- Akkor mit akartok?

- Egy kis baráti beszélgetést. Vagy magával már nem is lehet beszélgetni? De nagyra van!

- Bújjatok be!

A két fiú bent volt a mosodában, mögöttük dörögve lecsapódott a redőny. Aztán már Steiner is ott állt mellettük a szigonyával.

- Ti nem szoktatok csak "úgy" jönni.

Kis Opra elvigyorodott.

- Látom, bántja, hogy a múltkor kevesebbet adott azért a karóráért.

- Talán még fizet rá Valamit?

Steiner a sarokba állította a szigonyát, bement a pult mögé.

- Tisztára elment az eszetek!

Mögötte a polcokon összekötözött, puffadt batyuk. Gallérok egy csomóban. Nagy Opra fölemelt egy köteget.

- Ki hord még keménygallért? - Aztán hirtelen: - Azért a Grosz Ferinek mindig többet ad.

Steiner kijött a pultból.

- Ide figyelj ! Mit hoz a Grosz Feri, és mit hoztok ti?

- Igaz! Múltkor is elhozott egy ékszerboltot.

- Fényes nappal rámolta ki - mondta az öccse. - Megjelent fehér köpenyben, tollseprővel, mint aki a kirakatot rendez.

Steiner egyre csak azt ismételte:

- Mit hoz a Grosz Feri, és mit hoztok ti? Arról beszéljétek!

Nagy Opra legyintett.

- Ez nekünk igazán nem szakmánk!

Steiner előrehajolt, úgy bámult fel a nagy Opra arcába.

- Na né, a fiatalúr! Talán tűzoltó főparancsnok lett?

A fiú elfordult.

- Hagyja már... Azért, mert pár hónapig tűzoltó voltam...

Steiner bácsi náthásan vihogott.

- Úgy hallom, azóta már fecskendőjük sincs a Kun utcai tűzoltóknak, úgy hallom, már a kocsikra alkudtál, úgy hallom...

- Mit hallott még? Igazán érdekel!

- Jó, jó nem akartalak megbántani, na nézd csak, hogy felhúzta az orrát a fiatalúr...

Steiner bácsi orra megremegett, mint aki befelé nevet. Így állt egy pillanatig, csöndes csuklásban. - Nem tehetek róla - mondta végül -, de ha csak eszembe jutsz tűzoltó-egyenruhában... - Lehunyta a szemét, rázta a nevetés.

- Ugyan mit mókázik? - vágott közbe a kis Opra. - A papa is tűzoltó volt. Steiner még mindig lehunyt szemmel ingatta a fejét. - A papa, a papa... - ismételte dallamosan. Hirtelen fölnevezett.

- Azért, hogy ne szidjátok mindig az öreg Steiner bácsit!... Van odabent a raktárban egy kis pálinkám, az öcsém küldte.

- Mi az öccse, Steiner bácsi?

- Bérló Szabolcsban. De ebből igyatok egy kicsit, ebből igyatok.

Apró, sietős léptekkel bement a raktárba. Kis Opra kezével a pultot sikálta, a bátyjára nézett.

Az a rolóhúzó simogatta.

- Mi lesz az üzlettel? - kérdezte a kis Opra. - A mosodával?

- Csak van valakije az öreg Steinernek. Az tovább vezeti.

- De egy darabig várni kell az ingekre.

- Egy darabig.

- Azért jó, hogy most benéztünk.

- Ritkán van egyedül az öreg.

- Mi a fenét csinál odabent?

- Az üveget keresi.

- Eloltotta a villanyt.

Nagy Opra a raktárajtóhoz húzódott a szigonnyal. - Már jön kifelé.

Kint voltak a téren, egyérintőt játszottak. Nagy Opra határozottan formában volt, három-egyre vezetett. Az öccse ideges volt, kapkodott. Egyszer olyan lyukat rúgott, hogy leült a földre. A labda messze elgurult mellette, ő meg két kezét szétterpesztve, hülyén bámult utána. A bátyja hozzálépett.

- Mi van veled?

A kis Opra nem állt fel.

- A Patkány?

- Majd kijön.

- Már rég itt kellene lennie.

- Biztosan valami dolga akadt.

- Mi dolga lehet a Patkánynak?

A bátyja megint csak azt mondta:

- Nem kell félni, majd kijön.

Kis Opra végre fölkel, és a labda után ment. Nadrágyjáról potyogott a homokos kavics.

Tovább játszottak. Nagy Opra sarkos labdákat adott. Egyik sarokból a másikba futtatta az öccsét. De az most vigyázott - hirtelen középre lökte a labdát.

- Három-kettő!

Csípőre tett kézzel állt a félvonalnál, úgy kérdezte:

- Pénzt is hoz a Patkány?

- Szétverem a pofáját!

- De hogy miért nem jön már?...

Egy pillanatig ott álltak mind a ketten a félvonalnál, aztán szétváltak megint, és a nagy Opra lapos lövéssel elindította a labdát. Egyszerre csak ott volt a Patkány a pálya szélén, esett vállal, zsebre vágott kézzel, mint akit odakentek. Feje ingajáratként követte a labda útját.

- Mindennap ezt csináljátok?

A labda elgurult, senki sem ment utána. A két Opra közrefogta Patkányt.

- Elhoztad? - kérdezte a nagyobbik.

Patkány a vállát rángatta, a csúszda felé hunyorgott.

- Mit... mit kellett volna elhoznom?

Kis Opra mellnél elkapta Patkány kabátját. Patkány meg egyszerre eltűnt, elveszett a kabátban. Lehetetlenül összehúzta magát, karját fölrántotta, oly mereven, mint két élettelen fadarabot. Kis Opra egy üresen lötyögő rongyvázat tartott a kezében.

- Ne hülyéskedj, Patkány! Tudod, hogy miről van szó...

Mire Patkány valahonnan a saját zsebéből:

- Nagyon szeretném, ha elengednél...

- Engedd el - intett az öccsének nagy Opra. - Ide figyelj, Patkány mondta aztán -, bennünket nem lehet átdobni. Patkány már vigyorgott a ruhabélésben.

- De ki akar benneteket becsapni? Kinek van ehhez kedve?

Nagy Opra várt egy darabig, aztán szinte mozdulatlan arccal:

- Tegnap a Príma Pofa egy üzletet ajánlott.

Patkány végre előbújt a ruhából. - Ja? Arra gondoltok?

- Tegnap elmentünk a mosodába.

- A Steiner bácsihoz?

- Egyedül volt, zárás után.

- Pedig néha nagy forgalma van.

- Most egyedül volt. - Közel hajolt Patkányhoz. - Többet nem zavarja a Príma Pofát.

Patkány arca lehetetlenül hülye vigyorba húzódott. Hol az egyikre, hol a másikra bámult, közben jobbra-balra dülöngélt.

- Csak nem akarjátok mondani, hogy?... - Kirobbant belőle a nevetés.

- Nahát! Még ilyet?! És hogy csináltátok?!

- Az nem a te dolgod.

- Simán ment?

- Nyugodt lehetsz.

Patkány egy mozdulatot tett, mintha elkapná valakinek a nyakát.

- Kinyújtottátok az öreget?

- Elhoztad a pénzt?

- Kinyújtottátok az öreget? Nahát! Ilyet!... - Patkányt rázta a nevetés. Leesett a földre, térdét magasra rántotta, egy pillanatra fejre állt. A két Opra fölemelte. Mintha a "gólya viszi a fiát" játszanának. Patkány az összekulcsolt kezükön ült, és még mindig nevetett.

Nagy Opra végre megunt a dolgot.

- Jól mulattál?

- Eleget neveltél?

Az elhallgatott, lecsúszott a kezükről.

- Egy fillért se küldött a Príma Pofa. - Ennyit mondott Patkány, és látszott, hogy a legszívesebben bebújna a saját zsebébe.

- Mit beszélsz?

- Elment az eszed?

Patkány várt egy darabig, aztán kifordította az üres tenyerét.

- Nem érdekes az egész. Értitek? Egyszerűen nem érdekes a Steiner bácsi.

- De tegnap azt mondtad...

- Az tegnap volt, de ma beszéltem a Príma Pofával. Nem érdekes a mosodás, azt mondta.

- De miért? Mi történt?

- Nem mondott többet, tudjátok, milyen a Prima Pofa, nem szereti a fecsegést, azt se, ha valaki sokat kérdez. - Egyikről a másikra nézett, aztán nagyon csöndesen:

- De miért volt nektek olyan sürgős?

Azok ketten hallgattak. Kis Opra arca égett, a bátyja a kalapját hajtogatta. Közben már úgy látszott, hogy egy csöppet sem törődnek Patkánnyal. Patkány kicsúszott közülük.

- Szervusztok, fiúk.

Nagy Opra, mintha a levegőbe nyúlna, elkapta a nyakát - fölemelte. És Patkány már a levegőben bokázott.

- Én nem tehetek semmiről... Engem hagyjatok ki a játékból!...

Nagy Opra fölszaladt vele a csúszda lépcsőjén, lecsúsztatta. Odalent a kis Opra elkapta, vitte fölfelé. A bátyja megint leengedte. Patkány csúszkált. Csiszi-csuszi... Először simán ment a fenekén, aztán a hasán, mint egy bukórepülő, fejjel lefelé... Már nem is vinnyogott. Kiveszett belőle minden emberi hang. Keze-lába reszketett, ahogy odalent a kis Opra talpra állította, és vitte föl a bátyjának. Le-föl, le-föl. Így ment ez. Sapkája levált róla, és mintha már a nadrágja is el akarná hagyni. A hatalmas OTI-torony meghajolt, mintha vele csúszna, odalent gyerekek integettek, hinta szállt feléje... Aztán a csúszda pléhíze. Le-föl. Csiszi-csuszi... Majd hanyatt esett, ahogy odalent végre a fejébe csapták a satyakját, belerázták a kabátjába.

- Elég volt, Patkány?

- Meg se köszönöd, Patkány?

- Kösz, fiúk... - Két tántorgó lépés, aztán maga sem tudta, hogy a padhoz botorkált. Elnyúlt, mint egy zsák. A két Opra a csúszda mellől nézte.

- Nem bírja az ilyesmit - mondta a nagyobbik.

- Úgy látszik, elszédült - mondta a kisebbik.

Egy darabig még a Patkányt nézték, aztán nagy Opra a labda után futott. Jó messzire elgurult. Föl-fölrúgta a levegőbe, ahogy visszahozta. Az öccse már ott várta a pályán.

- Hogy is állunk?...

1957

MÁNDY IVÁN: Egyérintő c. novellájának feldolgozása szakaszos olvasással

0-5': **Címmeditáció** – páros munka – füzetbe beírják, hogy kinek mit mond a cím, mi jut róla eszükbe. Pókhálóábrában felkerül a táblára, majd a füzetekbe.

5-10': **Szakaszos olvasás** – tanári olvasás

1. szakasz – A következő mondatig: Persze, ha valami jobb akadna... olyan, ami nektek való.

10-15': Kérdések és megbeszélés

- Mik a szereplők: 2 Opra (testvérek) és Patkány
- Mi a történet helyszíne: a Sólyom kocsmá előtti tér
- Írjátok körül, milyen a 2 Opra? – unott, közönyös, minden napjuk ugyanolyan, igénytelen, érdektelen, érzéketlen – egyik napról a másikra élnek
- Írjátok körül, milyen Patkány? – sunyi, kétszínű, nem beszél egyértelműen, csúsztat – beszédes név

Megjegyzés: a 2 Opra és Patkány jellemterképének rajzolása folyamatosan bővíthető az olvasás során

Persze, ha valami jobb akadna... olyan, ami nektek való.

- Hogyan értelmezték ezt a mondatot? Mire mondja Patkány? Hogyan értelmezi a 2 Opra? Mi fog történni?

15-20': tovább olvasni addig, hogy Pang!

- Most hogyan értelmezték az előző mondatot?

Persze, ha valami jobb akadna... olyan, ami nektek való. – Ők alkalmasak arra, hogy valakit elintézzenek!

- Kit kellene elintézniük? – Steinert
- Miért? - ???

20-30': tovább olvasni addig, hogy Már jön kifelé!

- Mit tudunk meg? – megölték
- Hogyan tudjuk meg? – sejtjük
- **Mi az elhallgatás, sejtetés, sűrítés funkciója!!!**

30-40': - tovább olvasni a végéig

- Mit tudunk meg? – félreértették, nem is kellett volna megölniük
- Hogyan fogadják a hírt, hogyan reagálják le? – közönyösen, folytatják tovább a játékot

A fiúk lelke üres, nincsenek érzéseik, nincs lelkiismeretük, közönyösek egy ember halálával kapcsolatosan, akit ők öltek meg.

Értelmezés a következő kérdések mentén:

- **Mándy hősei groteszk figurák!** Miért? Mi a groteszk?
- **Hőseit egyszerre ábrázolja ironikusan és részvéttel!** - kifejtteni, megmagyarázni, indokolni
- **Mándy műveiben jelen van a filmszerűség!** – Hogyan?
- **Milyen az elbeszélés atmoszférája?** – szorongó, keserű
- **Mondanivaló: tiltakozás az embertelenség, elidegenedés ellen – általánosan igaz műveire !!!**

Dramatizácia literárnych diel

1.

Základné/odporúčané/osvedčené dramatické hry pri práci s literárnou predlohou:

- *horúca stolička* - žiak sedí na stoličke v roli literárnej postavy a odpovedá na otázky spolužiakov;
- *ulička* - žiaci vytvoria uličku postavením sa oproti sebe, medzi nimi bude prechádzať hlavná postava literárnej ukážky, ktorej postupne budú vyjadrovať svoje názory, pocity a myšlienky vzhľadom na jej konanie v literárnej predlohe;
- *živý obraz* - žiaci pracujú v skupinkách, svojimi telami vyjadrujú činnosť, alebo vzájomný vzťah medzi postavami v dôležitom momente diela, ostatní „dešifrujú“ obraz;
- *rozhovor s imaginárnou postavou* - ktorýkoľvek žiak môže položiť otázku literárnej postave, následne ktorýkoľvek žiak môže odpovedať na otázku (alebo aj viacerí!);
- *vnútorné hlasy* - hlavná postava je živá socha a ostatní za túto postavu vyslovujú jej myšlienky, pocity a želania (ktoré si on vypočuje a keď ožije, prezentuje v prvej osobe jednotného čísla);
- *zistovanie totožnosti* - do príbehu vstupuje nová postava a ostatní majú zistiť, kto to je, s akým zámerom prišiel, aký je jeho vzťah k zúčastneným postavám a udalostiam, opytovaný môže odpovedať iba áno – nie;
- *plášť experta* - žiaci prijímajú rolu odborníka na danú problematiku, ktorú zo svojej pozície skúmajú a snažia sa k nej vyjadriť (na túto techniku by sa mali žiaci pripraviť, pretože je potrebné preukázať znalosť daného odboru!)
- *titulkovanie* - žiaci vytvárajú krátke a výstižné názvy alebo slogany k príbehu;
- *časový okamih zo života postáv* - žiaci pracujú v skupinách, každá skupina zahrá iný časový úsek z literárnej predlohy;
- *svedectvo* – žiak ako svedok udalosti (známej z literárnej ukážky) vypovedá o nej z pozície, ktorú dostane alebo si vyberie (výpoveď by mala byť tak emotívna ako reálne svedectvo!)
- *názorové spektrum* - žiaci sa rozmiestnia na imaginárnu čiaru podľa určitých pokynov, určité časti čiary predstavujú odpovede alebo postoj k situácii (postave), s ktorým sa hráči stotožňujú a rozmiestnením sa na čiaru to vyjadria;
- *pantomíma* - jeden žiak v roli rozohráva situáciu za pomoci gestikulácie, mimiky a pohybu po priestore;
- *kresba postavy* - do prázdneho obrysu postavy hrdinu literárnej predlohy žiaci môžu dokresľovať detaily postavy, vpisovať krátke vety alebo slová, ktoré charakterizujú jeho povahu, vlastnosti a konanie.

2.

Najrýchlejším a zároveň ale aj veľmi efektívnym spôsobom prípravy na dramatizáciu je usporiadať z literárnej predlohy poznané fakty podľa nasledovnej šablóny do tvaru pyramídy. Model má osem riadkov a korešponduje s Cinquain (Päťveršie), ktoré žiaci poznajú z hodín MJL a SJSL.

PYRAMÍDA

1. riadok – meno hlavnej postavy
2. riadok – 2 slovami opíšu svoju postavu
3. riadok – 3 slovami charakterizujú miesto, kde sa príbeh odohráva
4. riadok – 4 slovami vystihnú zápletku príbehu
5. riadok – 5 slovami opíšu prvú udalosť (príčinu zápletky)
6. riadok – 6 slov na opísanie priebehu zápletky
7. riadok – 7 slovami opíšu riešenie zápletky
8. riadok – 8 slov na rozuzlenie zápletky.

(Podľa O. Panovovej)

Anton Marec:

Zmiznuté pliesko pod Kriváňom

(povešť)

Kikimora (1)

chamtivá ježibaba (2)

Tatry, Kriváň, pleso (3)

túžba mať veľké bohatstvo (4)

Kvetuška vedela tajomstvo zázračného jazera (5)

Kikimora chcela vedieť, kde je jazero (6)

Kvetuška prezradila miesto jazera, ale tajomstvo nie (7)

Kikimora chcela vybrať zlato, dotkla sa vody a premenila sa na skalú. (8)

3.

Práca s pyramídou:

- (1) *kresba postavy* - do prázdneho obrysu Kikimory žiaci môžu dokresľovať detaily postavy, vpisovať krátke vety alebo slová, ktoré charakterizujú jej povahu, vlastnosti a konanie;
- (2) *pantomíma* – žiaci zahrajú „chamtivú“ ježibabu za pomoci gestikulácie, mimiky;
- (3) *plášť experta* - žiaci sa vydávajú za odborníkov (geografov, biológov) a porozprávajú doma naštudované vedomosti o pojmoch: Tatry, Kriváň, pleso;
- (4) *názorové spektrum* - žiaci sa rozmiestnia na imaginárnu čiaru podľa toho, aká veľká je podľa nich túžba ľudí po bohatstve (po dĺžke triedy, pri tabuli je najväčšie bohatstvo, pri zadnej stene je najmenšie bohatstvo) – zdôvodnia svoj názor;
- (5) *svedectvo* - žiak (v roli Kvetušky) porozpráva, ako sa dozvedel o tajomstve jazera (výpoveď by mala byť v súlade s textom a emotívna podfarbená) ;
- (6) *živý obraz* - žiaci vo dvojici vytvoria živé obrazy, ktoré zachytávajú, ako sa snaží Kikimora získať informácie od Kvetušky (prosíka, vyhráža, líška sa jej, kričí na ňu, bije ju ... podľa vlastnej fantázie);
- (7) *svedectvo* - žiak (v roli Kvetušky) porozpráva svoje stretnutie s Kikimorou (ako ju väznila, nedala jej jesť, ako neprezradila Kikimore tajomstvo jazera, iba miesto, kde sa nachádza).
- (8) *pantomíma* – žiaci zahrajú „chamtivú“ ježibabu za pomoci gestikulácie, mimiky a pohybov, ako chcela premeniť všetko okolo seba na zlato, ako chcela vytiahnuť zlato z jazera, ako sa dotkla vody a postupne, pomaly sa premenila na skalú.

4.

Dramatizácia povesti - improvizácia:

- tvorba rámcového textu narátora, ktorý spája jednotlivé vstupy postáv;
- tvorba rámcového dialógu postáv;
- prednes = improvizácia. Učiteľ podľa zváženia vstupuje do hry zastavením účinkujúcich („premení“ ich na živý obraz) a iniciuje riadený dialóg s ostatnými žiakmi, ktorí hodnotia, analyzujú, usmerňujú dej (môžu aj vystriedať postavy, vrátiť dej späť, zmeniť štýl hry a pod.)

5.

Práca s ľudovou baladou: Ľšli hudci horou*1. alternatíva - skupinová práca:*

- 1. skupina:** Pokúste sa baladu napísať ako rozprávku/novinovú správu/text pre moderátora televíznych novín.
- 2. skupina:** Pokúste sa baladu napísať ako príbeh, ale tragický záver zmeňte na optimistický. Nájdite pozitívne riešenie na situáciu.
- 3. skupina:** Určte pásmo rozprávača a pásmo postáv v texte a vytvorte dialógy s účasťou narátora, ktorý posúva dej. Zahrajte baladu!
- 4. skupina:** Máte zázračný prípravok, ktorý zruší účinok zaklínadiel. Presvedčte matku (alebo hudcov), aby si ho kúpili/objednali od vás.
- 5. skupina:** Napíšte vyjadrenie psychológa, v ktorom sa snažíte vysvetliť psychický stav matky, zdôvodniť a ospravedlniť jej konanie.
- 6. skupina:** Predstavte si, že ste občania dediny (susedka – dobroprajná, zlomyseľná, richtár, farár, učiteľ, kamarátky, alebo aj pes, kohút z dvora matky .... žiaci si môžu vymyslieť pre seba ďalšie postavy!), ktorí klebetia o prípade, a to v deň, keď sa to stalo a o desať rokov neskôr.
- 7. skupina:** do prázdneho obrysu postavy matky a dievčaťa vpisujte krátke vety alebo slová, ktoré charakterizujú ich povahu, vlastnosti a konanie.
- 8. skupina:** Predneste obžalobu (ako prokurátor na súde) na matku a snažte sa presvedčiť sudcu, že neexistuje žiadne ospravedlnenie na jej čin.
- 9. skupina:** Predneste obhajobu (ako obhajca na súde) matky a snažte sa presvedčiť sudcu, že aj ona je obeťou a netreba ju potrestať.

2. alternatíva - individuálne úlohy:

1. Predstav si, že si matka z balady a píšeš si denník o svojom živote. Čo by si do denníka napísala?
2. Predstav si, že si dievča a napíš list svojej mamke.
3. Predstav si, že si novinár a píšeš článok o prípade zakliateho dievčaťa.
4. Pozbieraj niekoľko frazeologizmov, ktoré súvisia s príbehom a zdôvodni svoj výber! (Domáca úloha)
5. Vymysli vnútorný monológ matky:
  - ktorá čaká na svoje dieťa, ktoré sa ešte nevrátilo s vodou;
  - ktorá sa trápí, že svojou vinou stratila svoju dcéru.

The man who moves MOUNTAINS

by Laure Steinsson

Greg Mortenson hates to be called a hero, but in the mountains of Pakistan and Afghanistan, that is what people call him. He has helped them to build more than sixty schools and this has changed the lives of many young people, especially the girls. But what first brought a white American man to this remote part of the world where tourists rarely go?

Greg Mortenson was born in the United States, but grew up in Africa, where his parents were teachers. His hobby was mountain climbing. He climbed his first mountain, Mount Kilimanjaro, when he was only eleven. Many years later, when his younger sister died suddenly, he decided to climb Pakistan's K2 in her memory. K2 is the second highest mountain in the world. He didn't reach the summit of K2 and after sevenly-eight days at high altitude, he was exhausted. On his way back he got lost and eventually, unable to walk properly, he stumbled into the tiny village of Korphe.

The villagers looked after him and nursed him back to health. He soon realised how poor these people were. When he asked to see the village school, they took him to the village square. But there was no school – instead, the children were sitting on the ground outside, without a teacher, writing in the sand with sticks.

He could see that the children were thirsty for knowledge and were doing their best to learn, even in such difficult conditions. So he promised to return and build a school for them.

Back in America he started a programme called Pennies for Pakistan. School children asked their friends and families to donate pennies and the pennies became dollars. After three years of fundraising, he went back to Korphe.

The villagers were amazed when he kept his promise and built Korphe School for Girls. It was a simple building with eight classrooms and a small playground. Most of the girls who attend the school will be the first literate women in their families. Their mothers never had the opportunity to learn to read and write. He explains that it is important to provide an education for girls. In the developing world, girls often get married at the age of twelve and have children by fifteen. But if a girl stays in school, it makes a big difference to her life – she'll marry later, have fewer and healthier children; she can earn an income and invest in her family. Greg Mortenson likes to quote an African proverb: 'If you educate a boy, you educate an individual. But if you educate a girl, you educate a community.'

Warm-up

We're gonna read the text aloud. (The teacher gives the following instructions):

1st reader – no instructions, the reader reads the first paragraph in a normal way;

2nd reader – read the second paragraph ironically;

3rd reader – read the third paragraph sadly;

4th reader – read the fourth paragraph happily;

5th reader – read the fifth paragraph as you were very bored;

Last paragraph – choose three / four students who are going to read the sentences of the last paragraph crying, laughing, wondering, nervously, angrily, gently, smoothly – it's up to you how you combine.

After the warm-up, work could continue in groups of threes or in pairs, but it depends on the task.

Tasks:

1. Look at the photo. Choose one person and imitate / copy his facial expression and body language. Remain in this pose for one minute then describe your feelings.
2. Look at the photo and observe it well. Then make a still picture with your classmates. Remain in that position for 45 seconds then describe your feelings, emotions, thoughts.
3. Look at the picture. At the back there are mountains. Imagine that you are the inner voice of the mountain. Tell us what you see every day, what you think about the village situated at your foot and its residents.
4. Work in pairs. Look at the picture. Choose one person with your partner. You are the inner voice, your partner is the 'statue'. Stand behind your partner and say aloud what your person thinks or thinking about, is feeling.
5. Rewrite the text into an interview with Greg Mortenson and then act it out.
6. You are the inhabitants of Korphe. Greg Mortenson has just stumbled into your village, and has just fainted of exhaustion. Make up a dialogue among the villagers at the moment of noticing Greg and act it out. Show your feelings, emotions, use body language, mimics.

7. One of you is Greg and the others are the children living in the village. You are taking him to the village school where he sees the children sitting on the ground writing in the sand and there's no teacher. Act out the whole scene. Variations:
  - Only Greg is speaking and saying his thoughts, emotions
  - Both Greg and the children say aloud what they think and feel
  - Act out the dialogue between Greg and the children.
8. You're the village children sitting on the ground and writing with sticks. Inner voice – say what kind of school you are dreaming about. (Some of your classmates can draw your vision.)
9. You are an American child who've heard about Mr Mortenson's programme 'Pennies for Pakistan' at school. Make up a dialogue between you and your parents about donating a penny to charity then act it out.
10. Mr Mortenson goes back to Korphe. Act out the moment of his return, and the dialogue between Greg and the villagers.
11. A girl from the community wishes to go to school and learn. Act out a dialogue between the girl and her parents.
12. Choose a paragraph and rewrite it in a happy / funny / sad way (or the style you or your students wish).
13. Make your message to get to America. The teacher whispers the following sentence into the first student's ear: 'If you educate a girl, you educate a community.' Students whisper the sentence to each other's ear. The last one has to say it aloud and the group will get to know if their message has got to America.
14. Choose one part of the text. Mime it while the other students retell the story. You can change any moment / part.

Skúsenosti:

Na hodinách anglického jazyka sa nezaoberáme anglickou literatúrou a v knihách lez zriedka nájdeme úryvky z literárnych diel, ale nájdeme veľa rôznych článkov. Články z časopisov, z internetu sú vhodné a veľmi dobré na dramatizáciu. Jednak vytvorenie vhodných úloh k danému článku vyžaduje kreativitu od učiteľa, v druhom rade realizácia úloh dáva veľmi široký priestor pre žiakov na rozvíjanie ich schopností, spôsobilostí ale aj kreativity, tvorivosti, na rozvíjanie komunikatívnej schopnosti a slovnej zásoby. Žiaci si môžu využiť svoje znalosti o rôznych žánroch, keď majú za úlohu prepísať text v inom žánri ako je pôvodný. Tým, že môžu zahrať vlastnú scénu, dialóg pred triedou, môžeme rozvíjať ich prezentačné, vyjadrovacie, kooperatívne schopnosti. Môžeme ich viesť k tomu, aby videli a vnímali tú istú situáciu z rôznych pohľadov, uhlov. Môžeme rozvíjať ich toleranciu, citlivosť, EQ, čo je veľmi dôležité popri kognitívnych schopnostiach. Mám veľmi pozitívne skúsenosti s dramatizáciou. Žiaci tiež to vnímajú pozitívne, hoci niekedy im úlohy, ich realizácie dávajú zabrat'. Naďalej využívam mnohostranné možnosti tejto metódy.

Irodalom

1. Pletykajáték

Csoportos improvizációs technika drámai vagy epikai alkotások feldolgozására, a szereplők indítékainak feltárására, cselekedeteik különböző csoportok /műben szereplő vagy műhöz kapcsolódó, de kitalált / által történő megítélésére, a megértési folyamat elmélyítésére, illetve az olvasottakhoz fűződő személyes reflexiók felszínre hozására.

Alkalmazásmenete:

1. 4-8 fős csoportokat alakítunk ki.
2. Meghatározzuk a kommunikációs helyzetet. Kijelöljük a témát, hogy melyik cselekmény részről fognak pletykálgodni a csoportok, megbeszéljük, hogy kik lehetnek a pletykálgodók/ítélkezők, ill. mi a helyszín és/vagy a szituáció!
3. Megkínáljuk a csoportokat egy-egy feladattal, és hagyunk néhány percet az egyeztetésre, felkészülésre!
4. A csoportok egymás után bemutatják a helyzetgyakorlatot!
5. Megbeszéljük a gyakorlatból leszűrhető tapasztalatokat!

Feladatok – pl.

a, Kosztolányi Dezső: Édes Anna c. regényében Édes Anna tette indítékainak feltárására, ill. megítélésére a ház többi cselédje, Édes Anna rokonsága, ill. a ház férfitagjai által.

b, Mikszáth Kálmán: Az a feketefolt – Olej Tamás személyének és lányával történet kibeszélése a falu által, a Talári herceg barátai által, Matyi és családja által.

3, Túlvilági randevú

A játékban a tanulók szerepfelvétellel formálnak véleményt az adott karakter tetteiről, hibáiról, a többi karakterhez való viszonyáról. A játékban a szereplők kívülről ítélik meg magukat. A technika megértésre, megbocsátásra, türelemre nevel, fejleszti az önkritikát és az empátiára való képességet.

Alkalmazásmenete:

1. A játékosok a darabbeli elhalálozás sorrendjében érkeznek pl. egymás mellé helyezett székekre, és bemutatkoznak.
2. Valaki üdvözölheti /szerző, túlvilág kulcsának őrzője stb./ őket, s közli velük nevüket, haláluk körülményeit és módját.
3. A már bent ülők közül bárki szólhat az újonnan érkezőkhöz, és elmondhatja, hogy most, halála után visszatekintve hogyan látja a történetet és saját felelősségét.
4. Az érkező nem válaszolhat, nem szállhat vitába a hallottakkal.
5. A játékosok egy maguk választotta, szerephez illő idézettel zárhatják gondolataikat.

Feladatok - pl.

a, Shakespeare: Hamlet c. drámájához – id. Hamlet, Polonius, Ophelia, Laertes, Gertrud, ifj. Hamlet, Claudius

b, Arany János: Vörös Rébék c. balladája - Vörös Rebeka, a kasznár, Pörge Dani, végül SinkóTera

3. Az állókép

Nevezhető pillanatfelvételnak, szobornak, szoborcsoportnak is. Lényegében egy-egy mű, műrészlet, szereplő, fogalom, gondolat vagy érzés tényleges vagy szimbolikus megjelenítése egy vagy több állóképben. Alkalmazható egyénileg, párban vagy csoportban. Kódváltással segítheti a megértést, alkalmas lehet a szereplők motivációjának feltárására, a különböző szereplői nézőpontok megragadására, az elvont gondolkodás fejlesztésére, az olvasottak személyes kontextusba ágyazására.

Alkalmazásmenete:

1. A feladat igényelte csoportok kialakítása
2. A feladat ismertetése
3. A felkészülésre szánt idő megadása
4. Bemutatás
5. Közös megbeszélés – Sikerült-e a feladatmegvalósítása? Mi volt ötletes, kifejező?

Feladatok - pl.

a, Az osztály 4-6 fős csoportokat alkot, és egy-egy állóképben bemutatják Shakespeare: Hamlet c. drámájának egy-egy kiválasztott jelenetét úgy, hogy az állókép érzékeltesse a jelenet drámai viszonyrendszerét! Az állóképeket megbeszélik!

b, Készítsen az osztály „fotóalbumot”! Mutassák be négy-öt állóképben pl. Dallos Eszti és Tuba Ferkó történetét képekben /Arany János: Tengerihántás/

c, Az osztályt több csoportot alkot, s állóképben bemutatja az adott dráma vagy epikai mű egy-egy szereplője szemszögéből a mű egyik számára fontos eseményét! Ki kell találni, a cselekmény mely részlete lett megjelenítve.

4. Szerep a falon

A tanóra bármely szakaszában alkalmazható drámapedagógiai eljárás, mely alkalmas egy-egy Szereplő tulajdonságainak feltárására, rendszerezésére.

Az alkalmazás menete:

1. Rajzoljuk fel egy, a történet szempontjából fontos, központi figura körvonalait a táblára, vagy csomagolópapírra.
2. A körvonalon belülre a figura belső tulajdonságai kerülhetnek, míg a körvonalon kívülre a külsejét, megjelenését és körülményeit bemutató állítások kerülhetnek. A felkerülő állítások lehetnek a műből vett idézetek is.

TAPASZTALATOK:

A drámajátékok/szituációs játékok jól alkalmazhatóak irodalom órákon, nyelvtan órákon, de történelem órákon is. Alapvetően irodalmi művek feldolgozásánál lehet használni a drámapedagógiai gyakorlatokat – pl. pletykajáték, állóképek, belső hangok, túlvilági randevú, én a nyelvtan órákon, a kommunikáció résznél használom, bár ezek inkább szituációs játékok. Valójában én még csak szerepjátékot a drámapedagógia alatt értek.

Nem szoktam, nem tudok teljes drámaórákat tartani, az órák bizonyos részeibe iktatok be néha drámapedagógiás feladatot, mivel alkalmazásuknál a hangsúly a szöveg megértése mellett a véleményalkotásra, érvelésre, a belehelyezkedést kívánó kreatív játékokra helyeződik, melyek érzelmekkel járnak, s az érzelmi töltetű információ köztudottan jobban megmarad, mélyebben beleivódik az emlékezetbe. A készségek, képességek közül a konfliktusok kezelésének képessége, az önismeret, az önbizalom, az alkalmazkodóképesség, a kreativitás fejlesztésére is alkalmasak a drámapedagógia feladatai, s ezeket együttes cselekvés során lehet legjobban fejleszteni. A diákok többsége élvezi az ilyen típusú feladatokat, "kinyílnak".

Történelem

1, **Milyen érzés az, amikor....?** Kérdéssel kezdődő játékok, melyek során a diákok megpróbálják átérezni, mit jelent egy-egy történelmi helyzet emberi szempontból. Inkább kis létszámú osztályoknál érdemes. Nagyonál érdekesebb dilemmák közé, döntési helyzetekbe beleképzelteni a diákokat.

pl.

a, Milyen érzés 14 évesen szembesülnöd azzal, hogy egyedül maradtál /Hunyadi Mátyás – meghalt apja pestisben, bátyját V. László kivégeztette, őt Prágába vitte rabként/

- nagyobb létszámú osztályoknál több szereplőn keresztül megélni ugyanazt a helyzetet

b, Milyen érzés megtudnod, hogy ki fognak végezni – Gróf Batthyány Lajoshoz kapcsolódóan?

A másik három szereplő lehet például Batthyány felesége, Zichy Antónia, valamelyik gyermeke, egy minisztertársa, például Deák Ferenc.

c, Milyen dilemmák gyötörték Görgeyt, amikor átvette a főparancsnokságot a már reménytelen hadi helyzetben?

2, Közös döntések

Ennél a feladattípustól nemcsak átérezzük és számba vesszük a dilemmákat, hanem csoportokban megvitatva keressük is a megoldást a diákok. Forrásokat is kapnak segítségül!

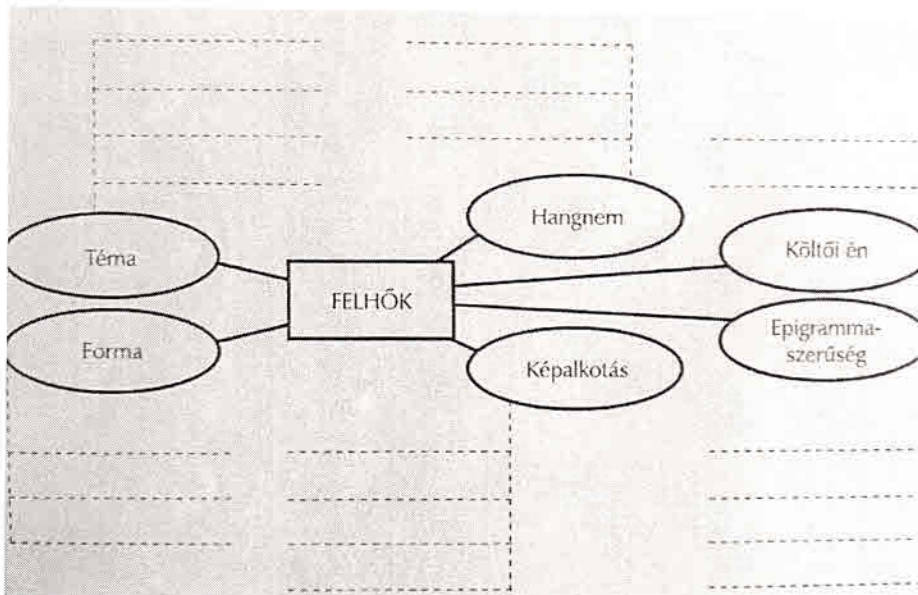
Pl. Hogyan döntöttünk volna Kossuth helyében: átruházzuk-e a teljhatalmat Görgeyre? Majd érdemes megbeszélni, egyáltalán volt-e lehetősége másképpen dönteni?

3, Állókép vagy képsorozat – állóképben kell megjeleníteni egy történelmi eseményt, pl. a majtényi (1711) vagy világosi (1849) fegyverletételt. Utána közösen megbeszélhetjük ezeket a kompozíciókat. Ma már a fejlett technika segítségével le is fényképezhetjük, és azonnal meg is nézhetjük azokkal együtt, akik megalkották.

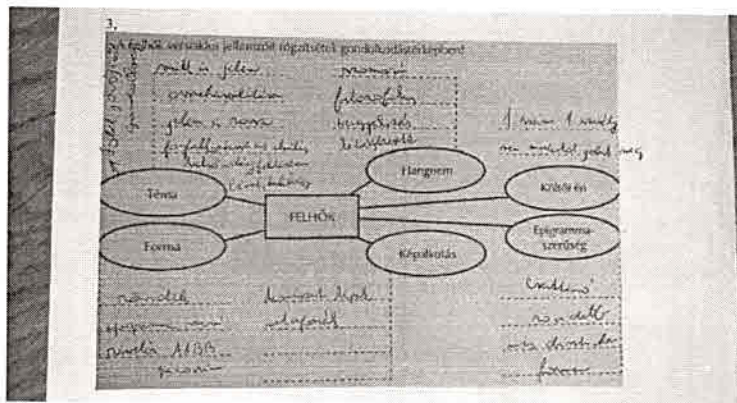
TAPASZTALAT:

A történelem órákon is jól tudnak működni a drámapedagógiai gyakorlatok, bár még elég ritkán alkalmazom őket, elméletben több feladattípust is ismerek, de alkalmazásuktól félek pl. szimuláció vagy bírósági tárgyalás /kipróbáltam, s nem igazán éreztem sikeresnek/. A Milyen érzés az, amikor....? kérdéssel kezdődő játékok jók, melyek során a diákok megpróbálják átérezni, mit jelent egy-egy történelmi helyzet emberi szempontból, a közös döntések feladattípustól pedig nemcsak átérzik és számba veszik a diákok a dilemmákat, hanem csoportokban megvitatva azokat, kereshetik is a megoldást a problémára forrásokat is segítségül kapva. Történelem órákon is használható az állókép, illetve tabló készítése egy-egy történelmi esemény megjelenítésére.

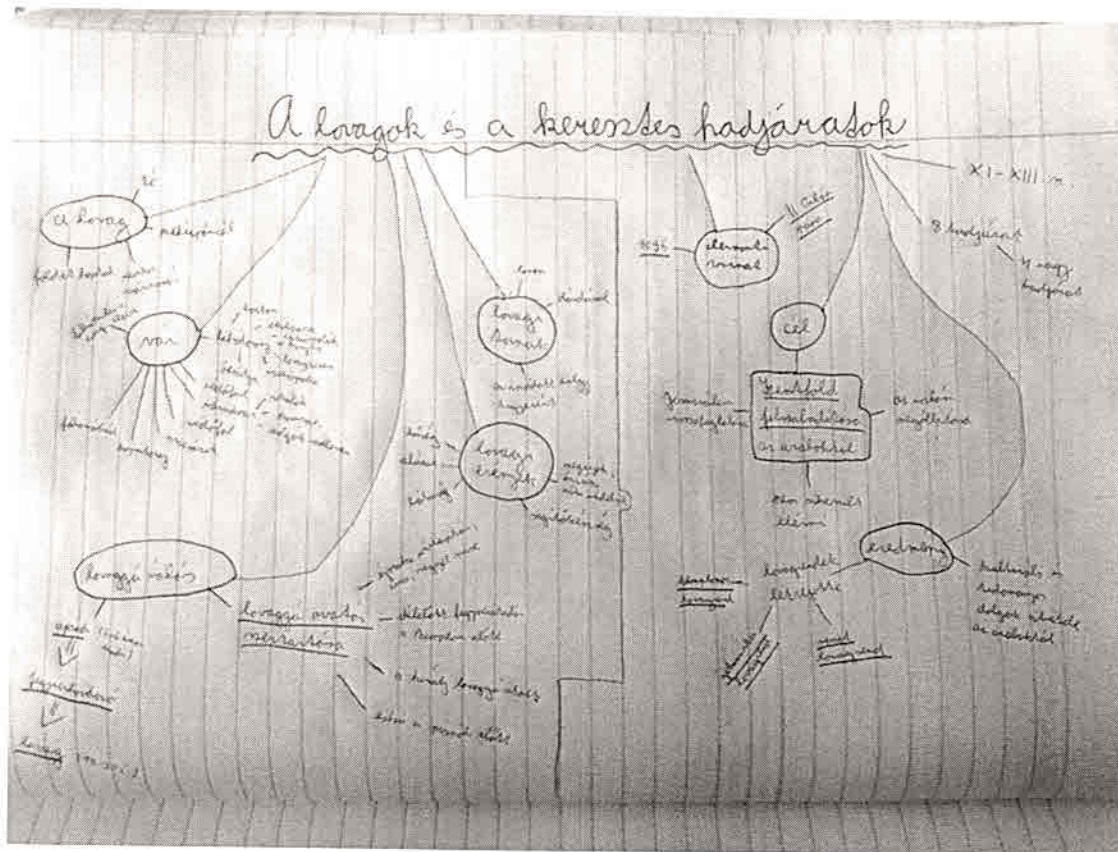
1. Petőfi Sándor Felhők versciklusának a jellemzőit rögzítsétek gondolkodástérképben a mellékelt séma alapján!

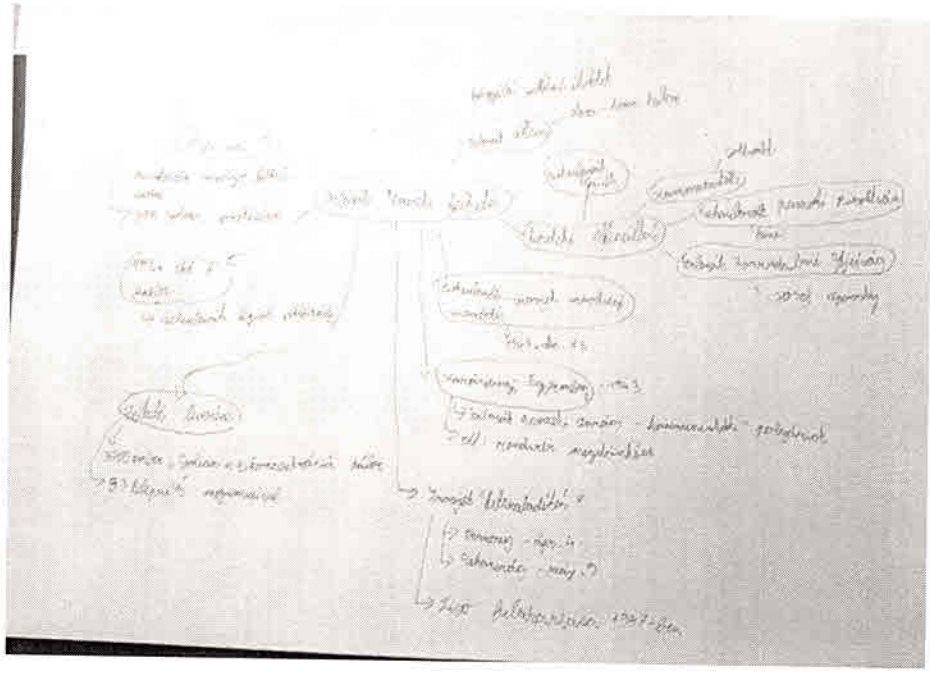

Megoldások:

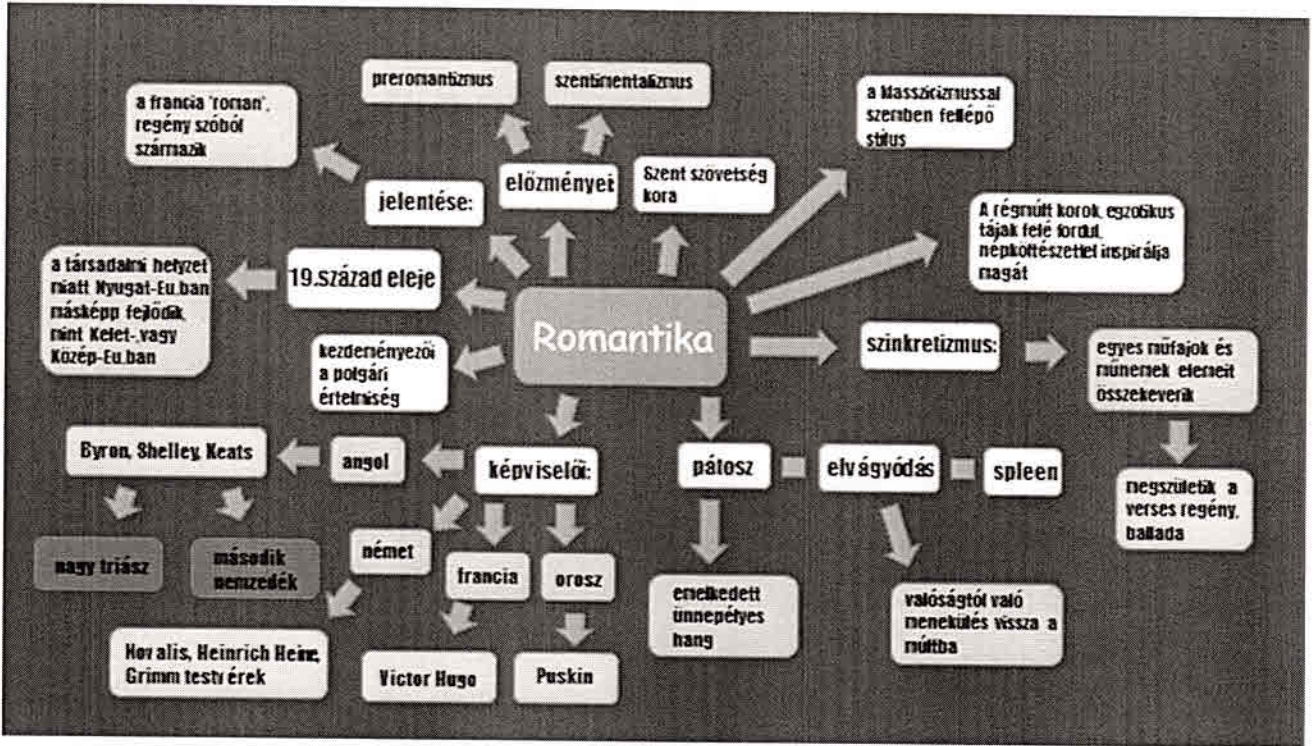

1. Történelem órákon óra végén a tananyag összefoglalása, rendszerezése céljából kérem a gondolatábrát, illetve, ha csak jegyzetet küldök, gondolatábrában kérem átdolgozni a szöveget, hogy lássam, érti és átlátja a történéseket – okok, események menete, következmények.

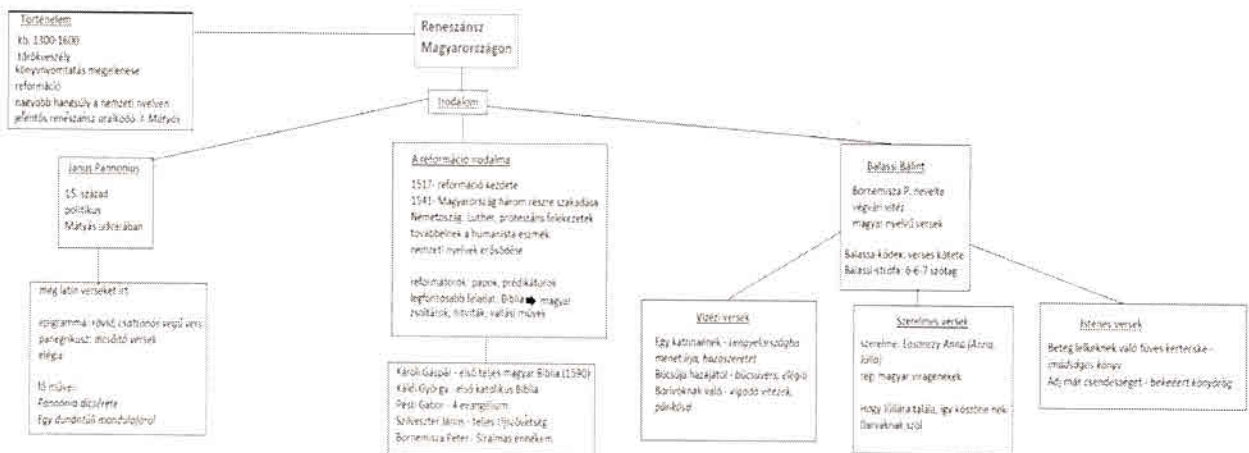

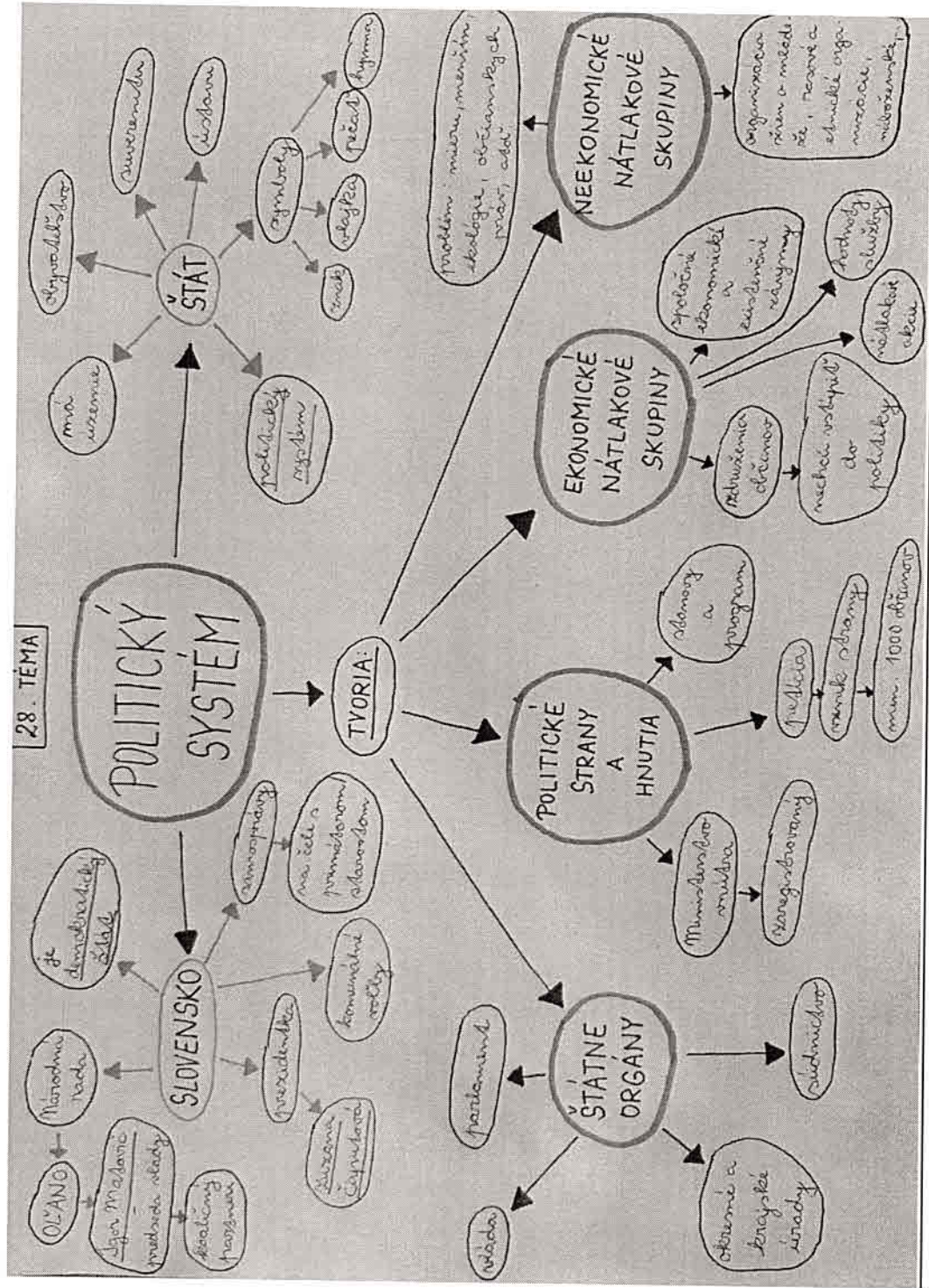
Romantika a világirodalomban

A reneszánsz Magyarországon

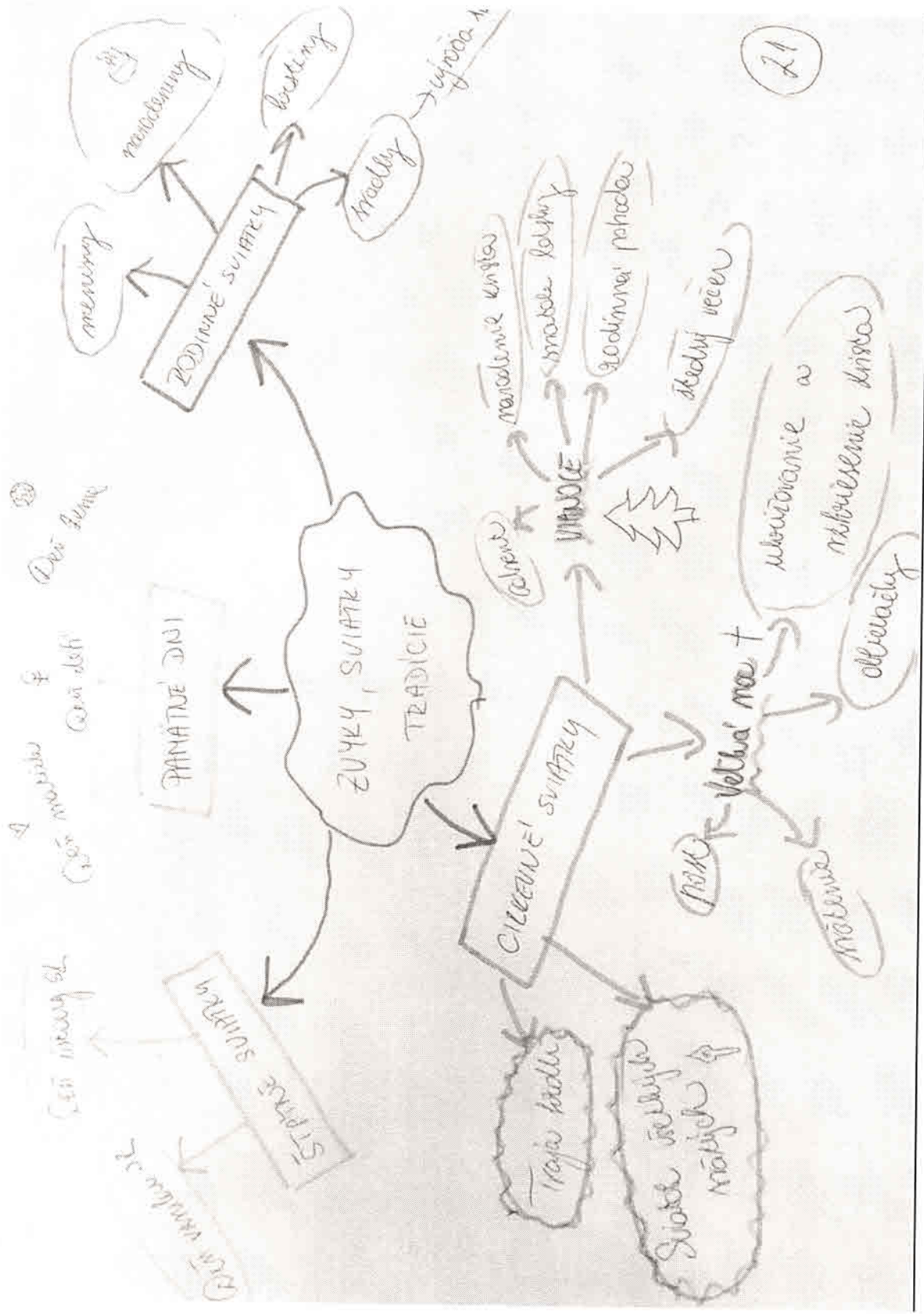
Konverzačná téma: Politický systém v SR

Príloha č.5-Pojmová mapa 2020-2021 II.

Vypracovala: Katarína Zsélyiová

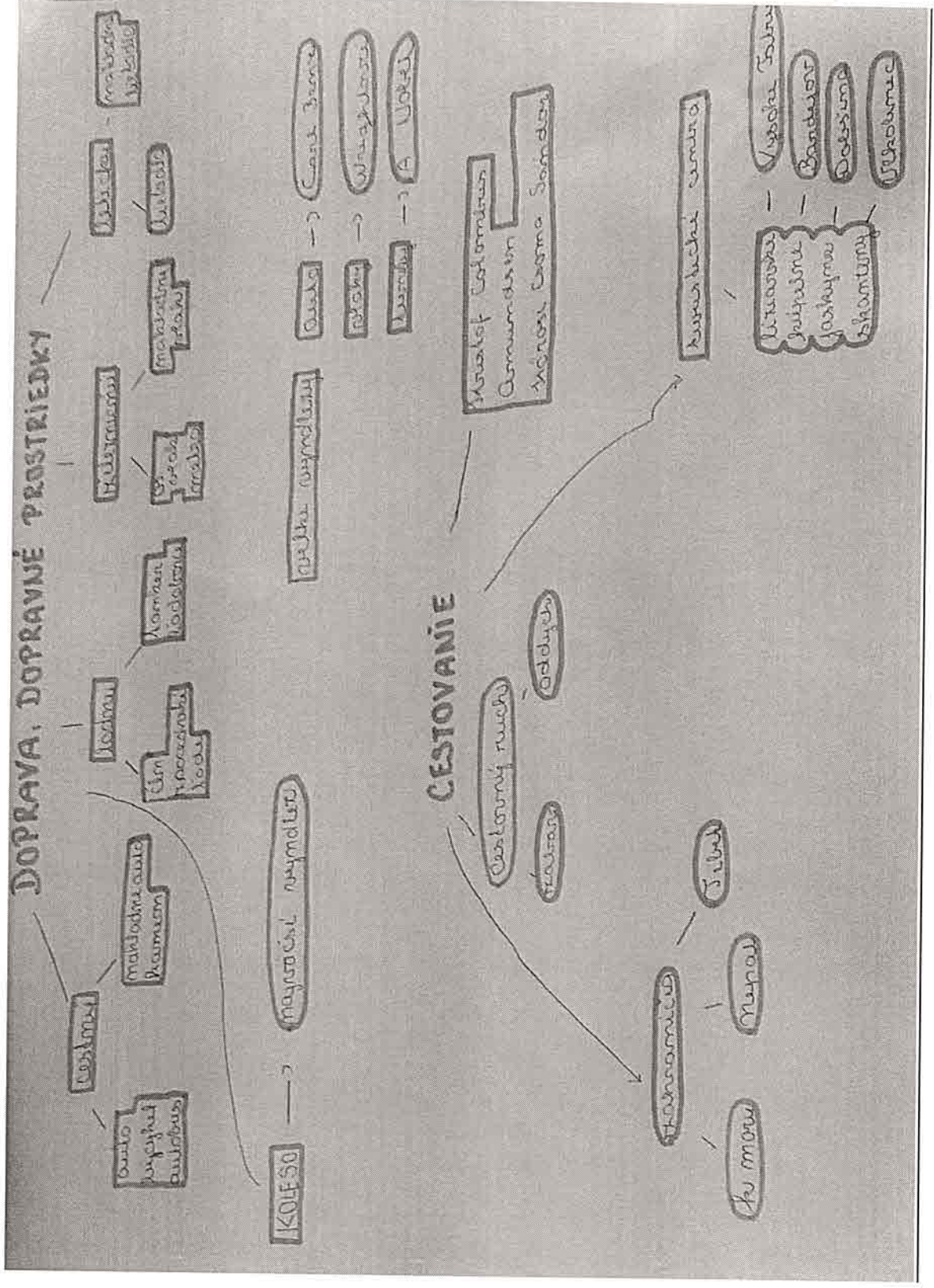
Konverzačná téma: Zvyky, sviatky a tradície na Slovensku

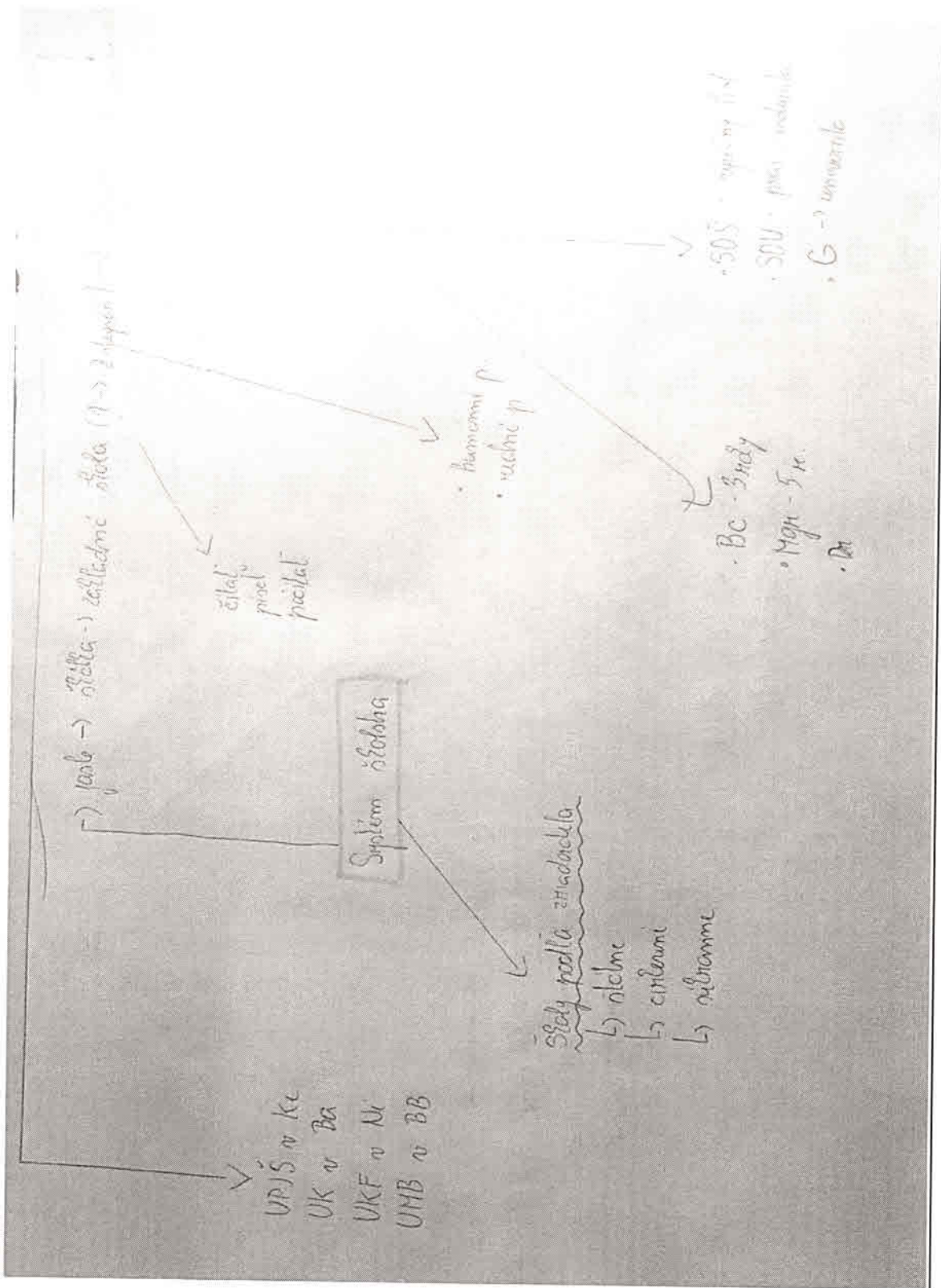

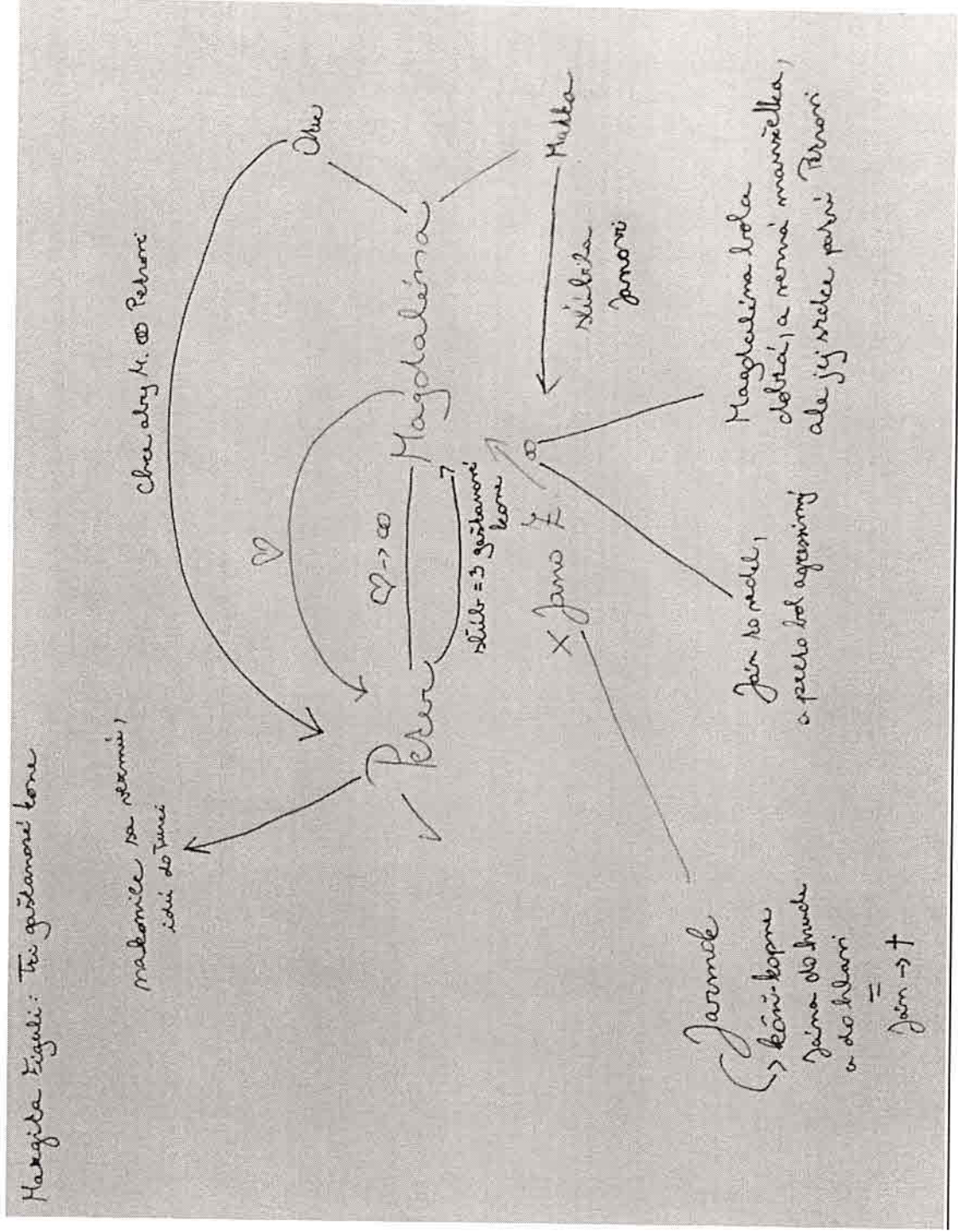
Konverzačná téma: Doprava a dopravné prostriedky

Konverzáčná téma: Systém školstva na

Slovenská literatúra- Margita figuli: Tri gaštanové kone

**Ľoha č.6-Pojmová
 ipa 2020-2021 II.
 pracovala:
 itarína Pivníková**

dobrodružné, akčné, detektívne,
 psychologické, životopisné, rozprávkové,
 thrillery, horory, westerny...

producent, scenárista, režisér, kameraman

Jozef Króner - slov. herec

Ostro sledované vlaky
 (Jif Menzel)

Mefisto (István Szabó)

Cena Oscara

Walt Disney

Snehulička a sedem trpaslíkov
 (1937)

dokumentárne

náučné

animované

hrané

Na filme sa podieľa:

Festivály

Animované filmy

3D filmy

Spôsob spracovania:

Filmové umenie

Prvý film -
 Bratia Lumierovci
 (1985, Paríž)

Mentný film

Zvukový film (1922)

Farbne filmy (po II.SV)

Širokouhlý film

Pohyblivé obrázky

Scénky z každodenného života
 (Príchod vlaku)

groteska, western

Francúzsko, Nemecko, Hollywood

Ch. Chaplín

Laurel a Hardy

Meno:.....

tercia

Slovák objavil v Ekvádore chodiace stromy, za rok sa presunú o dvadsať metrov

Chodiace stromy sa hýbu, aby našli pevnejšiu pôdu a viac svetla v hustom pralese.

„Sú ako Enti, chodiace stromy, ktoré podľa Tolkiena v Pánovi prsteňov zachránili svet,“ povedal pre Denník N Peter Vršanský zo SAV.

Je tam najväčšia rozmanitosť života na svete. Na niektorých miestach v lokalite žije okolo 500 druhov vtákov, 50 druhov veľkých cicavcov, desiatky druhov plazov, obojživelníkov alebo 600 druhov motýľov. To zďaleka nie je všetko, nachádza sa tam aj 6-tisíc rastlinných druhov. Medzi nimi chodiace stromy.

Reč je o UNESCO biosférickej **rezervácii Sumaco. Nachádza sa v Ekvádore**, asi 100 kilometrov juhovýchodne od hlavného mesta Quito.

Chodiace stromy – v rezervácii Sumaco je ich niekoľko druhov – **sa za deň dokážu premiestniť o dva až tri centimetre, za rok spolu až o dvadsať metrov.** Hýbu sa, aby našli pevnejšiu pôdu a viac svetla v hustom pralese. „Sú ako Enti, chodiace stromy, ktoré podľa Tolkiena v Pánovi prsteňov zachránili svet,“ povedal pre Denník N Vršanský.

„Keď sa korene usadia v novej pôde a strom sa k nim trpezlivo nahne, staré korene sa zdvihnú do vzduchu,“ vysvetlil pre BBC proces premiestňovania stromov slovenský vedec.

Džungľu ohrozuje odlesňovanie

Poľnohospodárska reforma v krajine vážne ohrozuje rozprávkový les s chodiacimi stromami a so stovkami vzácnych druhov živočíchov. „Ľudia sem prídu a vyrúbu zopár stromov. Pôda, kde stromy stáli, sa stane ich majetkom. Potom, po piatich rokoch, ako určuje zákon, môžu pozemok predať.“

Miestni ochrancovia skupujú pozemky, aby džungľu uchránili pred odlesňovaním. Jeden hektár stojí 500 dolárov. Thierry García, sprievodca a ochranca prírody, s ktorým Vršanský strávil v Ekvádore niekoľko mesiacov, si kúpil už viac ako 300 hektárov lesa.

„Nie je bohatý,“ povedal o kolegovi Vršanský. „Ale teraz vlastní a chráni svoju vlastnú harpyu opičiarku (dravec, čeľad jastrabovité, pozn. red.), svojho vlastného jaguára a viac ako 10-tisíc druhov článkonožcov. Prepáčte, zabudol som ešte na jeho vodopád,“ poznámenal paleobiológ.

„**Výrub je hanbou, pretože Ekvádor je jednou z krajín s najvyšším podielom chráneného územia.** Ale chodiace stromy, ktoré v ňom žijú, nechodia dosť rýchlo, aby unikli reťazovým pílam a mačetám, ktoré podporuje súčasná legislatíva,“ postťažoval sa Vršanský.

S Vršanským strávil v ekvádorskej džungli celý mesiac aj traja žilinskí stredoškólači, víťazi vedeckej súťaže.

„Počas nášho výskumu sme objavili dovtedy nepopísaný vodopád vysoký 30 metrov a dva nové stavovce (jaštericu a žabu). Napadlo nás veľké stádo naozaj veľkých opíc

vlnatých,“ povedal pre BBC Vršanský. „Hádzali po nás úplne všetko, aj šesť metrové suché vetvy či vlastné výkaly a moč,“ dodal.

1. Označ správnu odpoveď.

- a) Chodiace stromy v Ekvádore sa odborne nazývajú Enti.
- b) Enti sú všetky stromy, ktoré chodia.
- c) V texte prirovnali chodiace stromy k stromom z Pána Prsteňov.
- d) Chodiace stromy sú vymyslené.

2. Čo zaručuje pravdivosť informácií.

- a) Text bol publikovaný v časopise.
- b) Informácie poskytol odborník Slovenskej akadémie vied.
- c) Text bol zdieľaný na sociálnej sieti.
- d) O podobných stromoch píše aj Tolkien.

3. Na základe textu označ pravdivú odpoveď.

- a) Výrub stromov v Ekvádore je nelegálny.
- b) Vršanského kolega si kúpil pôdu na komerčné účely.
- c) Cena za hektár nie je známa.
- d) Výrub stromov sa netrestá.

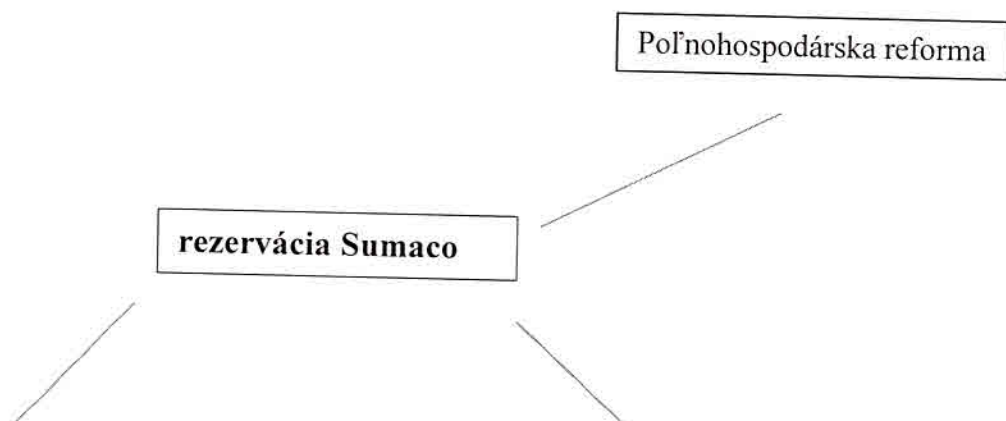
4. Označ správne tvrdenie.

- a) Ľudia predávajú pôdu po 5. rokoch, keď vzrastie jej cena.
- b) Vedci nepoznajú dôvod premiestňovania stromov.
- c) Zámerom Vršanského kolegu nebolo kúpiť si vodopád.
- d) Miestny obyvatelia chcú rozvinúť cestovný ruch.
- e) Poľnohospodárska reforma by mohla biosférickú rezerváciu Sumaco zachrániť.

5. Opica vlnatá sa v texte spomína ako:

- a) ohrozený druh.
- b) druh, ktorý napáda človeka.
- c) druh, ktorý bol prioritou záujmu stredoškolákov.
- d) druh, ktorý by prilákal turistov.

Doplňte myšlienkovú mapu.

ÉV VÉGI SZÖVEGÉRTÉSI TESZT Név:..... V.O/I.G

I., Olvasd el figyelmesen a szöveget!

Az enciklopédia regénye

Története

- (1.) A francia felvilágosodás egyik – ha nem a – legnagyobb szellemi teljesítménye az Enciklopédia. sikerét – túl a neves szerzők elismertségén és a megvalósítás szakmai színvonalán – annak is köszönhető, hogy nemcsak a közhasznú ismeretek tára volt, hanem világnézetet is közvetített: a „régirrenddel”, a feudalizmussal való szembenállást hirdette a szócikkek jelentős részében. Pedig a felvilágosodás későbbi alapműve eredetileg pusztán egy kiadói vállalkozás volt. Le Breton, párizsi könyvkereskedő, kiadó és nyomdatulajdonos az 1740-es években több kísérletet is tett egy egyetemes szótár kiadására. Legfőbb mintája az 1728-ban kiadott angol Cyclopaedia volt, amely elsősorban az ottani kormányzatot bíráló ellenzéki hangja miatt lett sikeres.
- (2.) Le Breton 1746-ban kapott engedélyt a Cyclopaedia francia fordításának és esetleges kibővítésének kiadására. A fordítási és szerkesztési munkát a még kevésbé ismert, ámde fáradhatatlan Denis Diderot-ra és a híres matematikusra, d'Alembert-re bízta. Ők kérték fel a korszak legtekintélyesebb gondolkodóit és tudósait, hogy szakértelmükkel segítsék a munkát. Így került az Enciklopédia táborába többek között a filozófus Montesquieu és Voltaire, vagy a természettudományokkal foglalkozó Buffon.
- (3.) A szerkesztők eredetileg tíz nagy kötetre tervezték a művet, ebből nyolc kötetet szöveggel, két kötetet pedig illusztrációkkal képzeltek el. 1751 derekán adták közre az első, A kezdőbetűs címszavakból álló kötetet, címlapján Diderot és d'Alembert nevével és Horatius egy idézetével: „A jó rend és szerkezet a mindennapos témát is megneemesíti”. Az Enciklopédia első, szinte ezeroldalas (!) kötete alapján a sorozatra nagyjából ugyanennyien (tehát a kor körülményei közt igen sokan) fizettek elő.
- (4.) A sikeres indulást elsőként a jezsuita rend zavarta meg. **Plágiummal**, vallástalansággal vádolták az Enciklopédia szerzőit, és el is érték, hogy a kormány végül betiltsa az addigra már megjelent első és második kötetet. Ekkor azonban már kétezer előfizető várta az Enciklopédia folytatását. Egyre többen ajánlkoztak munkatársnak is – nemcsak franciák, de külföldiek is, akik valamilyen okból szívügyüknek tekintették a vállalkozás véghezvitelét. Így aztán 1753 végén megjelenhetett a harmadik kötet is. A következő kötetek (1754-55) pedig csak növelték a támogatók, ugyanakkor az ellenfelek számát is.
- (5.) A hatodik kötet után egy sajnálatos, bár az Enciklopédiától és szerkesztőitől független esemény ismét visszavetette a munkát. 1757-ben ugyanis merényletet követtek el a király, XV. Lajos ellen. A politikai megfélemlítések és a **cenzúra** szigorításának hatására d'Alembert feladta a mű további szerkesztését. Amikor aztán az egyik szerző, a materialista Helvétius írása miatt előbb a párizsi legfőbb bíróság, majd XIII. Kelemen pápa is elítélte az egész Enciklopédiát, úgy tűnt, mindennek vége: nemcsak hogy nem folytatódhatott a nagy mű, de a már megjelent kötetek terjesztését is betiltották. Érdekes volt az előfizetők reakciója: állítólag senki sem kérte vissza a már befizetett összeget. Az immár egyedüli szerkesztő Diderot – bízva a kedvező sorsfordulatban – ez idő alatt a metszeteket, a szöveghez készült illusztrációkat adta ki négy kötetben, miközben titokban folytatta a szócikkek írását is.
- (6.) 1762-ben újra változott a **politikai széljárás**: a párizsi parlament feloszlatta az Enciklopédia egyik legveszélyesebb ellenségét, a jezsuita rendet. Ez azonban nem jelentette azt, hogy a vállalkozás hivatalosan is folytatódhatott. Bár 1765-re elkészült mind a tíz hiányzó kötet (H-Z), a kérdés az volt, hogyan juttassák el őket addigra már nagyjából négyezres előfizetői körhöz. Le Breton ekkor saját felelősségére a címlapon a párizsi kiadó nevét egy svájcira cserélte, és a szerkesztő Diderot neve nélkül jelentette meg az utolsó tíz kötetet.

Hátravolt még a metszetek kiadása, amelyekből mindeddig csak négy kötet látott napvilágot. Ezeket Diderot 1767 és 1772 között még további hét kötettel toldotta meg. Így az eredetileg tíz kötetre tervezett mű a végén a huszonnyolc vaskos kötetre és több mint hatvanezer címszóra dagadt – nem számítva hét későbbi kiegészítő kötetet, 1772 és 1780 között.

Az Enciklopédia szerzői

(7.) Az Enciklopédiát szerkesztő-írója, Diderot számtalan szerzővel alkotta meg. A szócikkek írói között találunk ismert tudósokat, mint például Bernoulli, a svájci csillagász és matematikus: írókat, mint például Marmontel, de legfőképpen filozófusokat, mint Voltaire, Rousseau, d'Holbach, Helvétius vagy Jaucourt. Ugyanakkor nem szabad feledni azoknak a „névtelen” szakembereknek a sorát sem, akik nélkül a nagy mű sosem készült volna el.

Az Enciklopédia munkatársai – az állandóak és az ideiglenesen beledolgozók is – a legfőbb kérdésekben azonos szellemiséget képviseltek. Minadannyian sajátos harcnak fogták fel a nagy vállalkozást a józan ész nevében a régi, elavultnak érzett rendszer ellen. Ennek egyik meghatározó pillére az egyház és a vallás volt, így az enciklopédisták elsősorban itt fogalmazták meg a kritikájukat. Az intézményes vallást és annak dogmáit, alaptételeit ésszerűtlennek, ezért elfogadhatatlannak tartották. Rossz vallási gyakorlatnak tételezték fel azt, hogy a hit – véleményük szerint – babonáságokra, racionálisan nem igazolható tézisekre épül, és ebből számtalan bűn fakad. Ugyanakkor az ember természetes egyenlőségével szembenállónak érezték a feudalizmus rendszerét is, amelyet irracionális önkényuralomnak bélyegeztek. A tudományoknak, illetve azok terjesztésének tehát társadalmi funkciót tulajdonítottak: az Enciklopédiában foglalt tudás és szellemiség szerintük alkalmas arra, hogy az emberiséget kivezesse a jelen elkésézően barbár állapotából. Ebből következett az is, hogy egymás elvei iránt – legalábbis kezdetben – türelmet hirdettek, hiszen végső célként az ember boldogulását tűzték ki.

(8.) A célok tehát nagyjából egyezők voltak, de az oda vezető útról vallott elképzelések már nem. Mi biztosítja az ember csökönységét, ha a vallás nem? Vagy mégis a vallás, csak más formában, mint eddig? Nem véletlen, hogy az Enciklopédia vezető gondolkodói közt találunk tisztán ateista (vagyis az istenség létét is elvető) filozófusokat, ugyanakkor olyanok is vannak, akik a deizmus vagy éppen a teizmus nézetét vallják. Hasonló a helyzet a feudalizmus helyébe állítandó társadalmi rendszer kérdésével is. Mi biztosítja az emberek közti egyenlőséget és a szabadságot? A civil (polgári) gondolkodás kiemelten fontos kategóriája, a magántulajdon szentsége? Vagy a totális egyenlőség, a közösbe vetett bizalom? Ebben sem volt feltétlenül egyetértés, pedig ez már nem pusztán társadalmi, hanem gazdasági kérdés is.

Az Enciklopédia hatása

(9.) A nagy mű hatása szinte felmérhetetlen. Szellemisége kétségtelenül abba az irányba vitte a közgondolkodást, amely aztán a francia forradalomban, főképp annak kezdeti szakaszában csúcsosodott ki. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy megjelenése és európai terjedése a felvilágosult gondolkodást olyan államokba is elvitte, amelyekben ilyen forradalmi változást nem idézett elő. Ezzel összefüggésben a francia nyelvet is a műveltség, a tudományok nyelvéné tette úgy, hogy egyben modernizálta is, sőt a tudatos újítást más nyelvek esetében is elindította. Legfontosabb talán mégis az, hogy az olvasóinak azt sugallta – bárhol éljenek is -, hogy az emberi tudás rendszerbe foglalható és áttekinthető, és akár megtanulható. Így a későbbi korok lexikonjainak, enciklopédiáinak (például az Enciklopedia Britannica) egyértelmű mintájává is vált.

II. Szövegértési feladatok – Válaszolj a kérdésekre a szöveg alapján

1., Magyarázd meg a szöveg alapján, hogy miért lehet szó a címben az Enciklopédia regényéről! (2 pont)

2., Magyarázd meg saját szavaiddal az alábbi, a szövegben előforduló kifejezéseket! (A 4-6. bekezdésben vastaggal jelöltük őket.) (3 pont)

plágium

cenzúra

politikai széljárás

3., Foglald össze az Enciklopédia történetét az alábbi szempontok alapján! A vázlatod legalább 5 sort tartalmazzon!(10 pont)

Évszám, A mű alakulása, A közönség (az előfizetők és az ellenzék reakciója)

4., „A célok tehát nagyjából egyezők voltak, de az oda vezető útról vallott elképzelések már nem” – írja a szöveg 8. bekezdésének első mondata. Gyűjtsd ki (kettéosztott napló), miben értettek egyet, és miben nem az Enciklopédia szerzői! Legalább 3-3 válaszelemet említs! /6p/

5., Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? A hamis állításokat javítsd is ki úgy, hogy igazzá váljanak!/6 pont/

a., Az Enciklopédia az egyes címszavakat ábécérendben közli.

b., A mű végső változata 28 kötetnyi szövegből állt.

c., Le Breton Svájcban nyomtatta ki az Enciklopédia egyes köteteit.

d., A jezsuiták kezdettől fogva ellenségesen fogadták az Enciklopédiát.

6., Hány tagmondatból áll az alábbi, a szöveg 9. bekezdéséből származó mondat, és milyen logikai viszony van az egyes tagmondatok között? /3 pont/

Ezzel összefüggésben a francia nyelvet is a műveltség, a tudományok nyelvéné tette úgy, hogy egyben modernizálta is, sőt a tudatos újítást más nyelvek esetében is elindította.

7., „A jó rend és szerkezet a mindennapos témát is megnemesíti” – idézi a szöveg Horatiust a 4. bekezdésben. Értelmezd a mondatot, majd fejtsd ki álláspontodat vele kapcsolatban! Véleményedet legalább 3, meggyőző érveléssel támaszd alá! /6 pont/

8., „Világosság terjed ki keletre nyugatról”. Hogyan kapcsolható ez a Vörösmarty Mihálytól származó idézet a fenti szöveg 9. bekezdéséhez? Válaszodban hivatkozz a szövegre! (4 pont)

Pracovný listMeno:**Ako sa zajac s ježom predbehovali**

Šiel raz po ceste jež a stretol zajaca. Stavili sa, kto koho predbehne. Odmerali hodný kus cesty a rozostavali sa. Ale jež stretol druhého ježa a hovoril mu: „Ty priateľ môj, chod' na druhý koniec a ja ostanem tu na tomto. Prekabátíme zajaca a vyhráme.“ Keď sa pustili do behu, zajac bol raz-dva na druhom konci. Ale tam už stojí jež a vraví mu: „Ja som už tu!“ Zajac beží nazad, ale tam už zasa stojí jež a volá: „Ja už som tu!“ Tak zajac behal z jedného konca na druhý a nijako nemohol ježa predbehnúť. A ten sa ani z miesta nepohol. Chudák zajaca tí dvaja tak domordovali, že sa až vyvalil. A tak jež vyhral stávkou.

Pomôcka:

stávka = fogadás → stavať sa = fogadást kötni

hodný kus = veľký kus

prekabátiť → podviesť → oklamať

domordovať = agyongyötörni

vyvaliť → spadnúť od únavy, vyčerpania

Úlohy**1. Jež stretol zajaca:**

a, v lese

b, na ceste

c, v poli

2. Jež sa s druhým ježom dohodol, že:

a, zajaca prekabátia

b, zajaca predbehnú

c, vyhrajú pretekky

3. Behanie z jedného konca cesty na druhý zajaca:

a, vystrašilo

b, nahnevalo

c, domordovalo

4. Čo robil jež, keď sa „z miesta nepohol“?

a, netrpezlivo stál

b, pokojne čakal

c, spal pod stromom

5. Vypíš z prvej vety slovesá, urč ich gramatické kategórie a neurčitok:

sloveso	osoba	číslo	čas	neurčitok

6. Spoj slovenské múdrosti s maďarským prekladom a zakrúžkuj ponaučenie bájky:

a, Viac rozumom ako silou!

Járt utat járatlanra ne cseréld!

b, Treba chodiť po vyšliapaných cestičkách!

Többet ésszel, mint erővel!

c, Múdrejší ustúpi!

Az okosabb enged!

7. Vypíš pomocné (neplnovýznamové) sloveso z textu (hľadaj ho v štvrtej vete od konca!):
.....**Leto**

Čítali ste noviny?

O týždeň sú prázdniny.

Všetky deti, celá chasa

na prázdniny poberá sa.

Do táborov, k starej mame,

dva mesiace voľna máme.

Kúpeme sa, šantíme,

na výlety chodíme.

Slniečko sa usmieva,

vodičku nám zohrieva.

A my celý natešení,

kúpeme sa aj deň celý.

1. V ktorých mesiacoch sú letné prázdniny? .....**2. Napíš, čo robia deti v lete (podľa básne!)**

Deti v lete.....

3. V básni sa spomína slovo chasa. Zakrúžkuj, čo to môže znamenať.

a, jedno malé dieťa

b, dve smutné deti

c, veľa veselých detí

Pracovný list

Meno: _____

OZNAM

Milí žiaci!

Oznamujeme Vám, že naša škola aj v tomto roku sa zapojí do veľkého upratovania mesta. Budeme zbierať papier, umelohmotné fľaše a iný odpad v mestskom parku a na brehu rieky Rimava.

Stretneme sa 28.6.2021 (pondelok) o 8.30 hodine pred hlavnou bránou školy. Každý z vás pri príchode dostane jeden pár gumených rukavíc a vrece na odpady. Oblečte sa pohodlne a športovo.

Každý prítomný dostane občerstvenie: ľadový čaj, párky s horčicou a chlebom.

Veríme, že aj Vám záleží na našom meste, a preto sa stretneme v hojnom počte.

Tešíme sa na Vás!

Pomôcka:

oznam = értesítő, zapojiť sa = bekapcsolódni, odpad = hulladék, breh = part, pohodlne = kényelmesen

Úlohy:

1. Správnu možnosť zakrúžkuj. 2b

Žiakov pozývajú

a, upratovať rieku Rimava   b, upratovať areál školy   c, upratovať časti mesta

Žiaci sa stretnú

a, pred bránou školy   b, v mestskom parku   c, na brehu rieky Rimava

Upratovanie sa uskutoční

a, v pondelok   b, stredu   c, piatok

Každý účastník dostane

a, teplý čaj   b, gumené rukavice   c, klobásu s horčicou

2. O koľkej sa majú žiaci stretnúť? 1b

3. Aké občerstvenie dostanú žiaci? 1b

4. V ktorom mesiaci sa uskutoční veľké upratovanie? 1b

5. Vypíš slovesá z prvej vety textu a urč ich gramatické kategórie: 4b

sloveso	číslo	osoba	čas	neurčitok

6. Napište gramatické kategórie podstatných mien: 4b

podstatné meno	rod	vzor
občerstvenie		
čaj		
horčica		
chlieb		

7. „Stretneme sa v hojnom počte“ znamená, že: 1b

a, bude tam veľa ľudí   b, stretnie sa tam málo ľudí   c, príde tam niekoľko ľudí

8. Pomnožné podstatné mená nemajú jednotné číslo. V texte je pomnožné podstatné meno: 1b

a, vrece   b, rukavice   c, občerstvenie

9. Poskladaj príslovia a prelož ich do maďarčiny. 4b

Aká práca   nech neje   .....

Čo môžeš urobiť dnes   neodkladaj na zajtra   .....

Kto nepracuje   nie sú koláče   .....

Bez práce   taká pláca   .....

10. „Medardova kvapka štyridsať dní kvapká“ je: 1b

a, porekadlo   b, pranostika   c, príslovie